

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Neljäsluokkalaisten tärkeinä ja arvostettavina pitämät taidot sekä
koettu osaaminen

Nana Mononen

Irene Toivola

Pro gradu -tutkielma

Itä-Suomen yliopisto

Filosofinen tiedekunta

Psykologian oppiaine

9.6.2021

Itä-Suomen yliopisto, Filosofinen tiedekunta

Psykologian oppiaine

Kasvatustieteiden ja psykologian osasto

Mononen, Nana ja Toivola, Irene. Neljäsluokkalaisten tärkeinä ja arvostettavina pitämät taidot sekä koettu osaaminen

Pro Gradu -tutkielma, 61 sivua, 7 liitettä (22 sivua)

Tutkielman ohjaajat yliopistonlehtori Kati Kasanen ja yliopisto-opettaja Iija den Herder

Toukokuu 2021

Asiasanat: taidot, koettu osaaminen, kyselylomake, peruskoulu, neljäsluokkalaiset, opetussuunnitelma

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia koululaisen taitoja neljäsluokkalaiset pitivät tärkeinä ja arvostavat, sekä millaisia käsityksiä heillä on omasta osaamisestaan. Lisäksi tutkittiin, esiintyykö edellä mainituissa eroja sukupuolten, koulujen tai luokkien välillä. Aineistonkeruuta varten kehiteltiin sähköinen kyselylomake, jonka toimivuutta ja soveltuvuutta kyseiselle ikäryhmälle tutkimuksessa selvitettiin.

Tutkimus toteutettiin koulutuksen sosiaalipsykologisesta viitekehyksestä käsin. Tuloksia peilattiin suhteessa kansalliseen opetussuunnitelmaan sekä aiempien tutkimusten tuloksiin. Erityisesti tarkasteltiin, näkyykö tuloksissa viitteitä opetussuunnitelman perusteiden innoittamasta sosiaalisten taitojen painotuksesta. Tuloksista etsittiin myös viitteitä englannin kielen kasvaneesta merkityksestä koululaisten elämässä.

Tutkimukseen osallistui 76 neljäsluokkalaista kahdesta itäsuomalaisesta peruskoulusta, kummas-takin kaksi neljäsluokkaa. Kyselylomake sisälsi sekä määrällisiä että laadullisia osioita, joten tutkimuksen analyysissä yhdisteltiin tilastollisia menetelmiä ja laadullista analyysia.

Tulosten mukaan koululaiset pitivät kysytyjä taitoja vähintäänkin melko tärkeinä. Tärkeimpiä taitoja olivat liikunta, sosiaaliset taidot, englanti sekä matematiikka. Summamuuttujista sosiaaliset taidot olivat tärkeämpiä kuin luku- ja taideaineet, ja erot olivat tilastollisesti merkitseviä. Arvostetuimpia taitoja olivat liikunta, englanti ja kuvaamataito. Taitojen arvostusta koululaiset perustelivat taitojen haastavuudella sekä hyödyllisyydellä. Sosiaaliset taidot ja englannin kieli nousivat oletusten mukaisesti esille aineistossa.

Koululaiset kokivat olevansa keskimäärin taitavia kysytyissä taidoissa. Taitavimmiksi he itsensä kokivat liikunnassa, käsitöissä ja toisten huomioon ottamisessa. Kokonaisuudessaan koululaiset kokivat olevansa parempia taitoaineissa ja sosiaalisissa taidoissa, kuin lukuaineissa. Tytöt kokivat olevansa poikia taitavampia useimmilla osa-alueilla. Pojat kokivat olevansa tyttöjä parempia matematiikassa ja liikunnassa, mutta erot eivät olleet tilastollisesti merkitseviä. Koulujen väliset erot olivat selkeät, sillä Koulu A sai korkeammat keskiarvot joka osiosta Kouluun B verrattuna.

Tutkimusta varten kehitelty kyselylomake osoittautui tarkoitukseen sopivaksi tuottaen tutkimusmielenkiintoa vastaavaa aineistoa. Lisäksi sähköinen lomake soveltui kyseiselle ikäryhmälle selkeytensä, helppokäyttöisyytensä sekä sopivan pituutensa vuoksi.

University of Eastern Finland, Philosophical Faculty

School of Educational Sciences and Psychology

Institute of psychology

Mononen, Nana, Toivola, Irene. Skills considered important and valued by fourth graders and their competence beliefs

Master's thesis, 61 pages, 7 appendix (22 pages)

Supervisors: Kati Kasanen, Senior Lecturer and Iija den Herder, University teacher

June 2021

Keywords: skills, competence beliefs, questionnaire, fourth-graders, comprehensive school, curriculum

The aim of the present study was to find out which schoolchildren's skills were important and valued by fourth-graders and to examine how fourth-graders evaluate their own abilities in these skills. In addition, the aim of this study was to examine whether there were gender differences or differences between the schools and the classes in the previous matters. The purpose of this study was also to examine if the electronic questionnaire developed for this study was suitable for its purpose and for the age group examined.

This study was conducted from the framework of the social psychology of education. The results were reviewed to the national curriculum and the results of previous studies. It was examined whether the results showed any indications of an emphasis on social skills inspired by the fundamentals of curriculum. Furthermore, it was examined whether the results indicated any signs of the increased importance of English in pupils' lives.

76 fourth graders from two primary schools in Eastern Finland participated in the study, two fourth classes from each school. The questionnaire contained both quantitative and qualitative sections, so the analysis of the study combined statistical and qualitative methods.

According to the results, pupils considered the skills to be at least quite important. The most important skills were sports, social skills, English, and math. Of the sum variables, social skills were more important than theoretical and practical subjects and the difference was statistically significant. The most valued skills were sports, English, and visual arts. Pupils justified the appreciation of skills by their challenge and usefulness. As assumed, social skills and English emerged from the research material.

Pupils felt they were, on average, proficient in the skills asked. They found themselves most proficient in sports, handicrafts, and considering of others. Overall, pupils had more positive competence beliefs in practical subjects and social skills than in theoretical subjects. When compared between gender, girls felt more proficient in most areas than boys. Boys had more positive competence beliefs than did girls for sports and mathematics, but the differences were not statistically significant. The differences between the schools were clear, as School A received higher averages for each section compared to School B.

The questionnaire developed for this study proved to be suitable for its purpose, producing material corresponding to the research interest. In addition, the electronic form of the questionnaire was also suitable for the age group examined, due to its clarity, ease of use and length.

Sisältö

1. Johdanto	1
2. Teoreettinen viitekehys.....	3
2.1 Aiempi tutkimus.....	3
2.2. Opetussuunnitelman perusteiden tarkastelu	7
3. Tutkimustehtävä ja -kysymykset	9
4. Aineisto ja analyysi	10
4.1. Kyselylomake.....	10
4.2. Aineiston kuvaus.....	13
4.3. Käytetyt analyysimenetelmät.....	15
5. Tulokset	18
5.1. Neljäsluokkalaisten mielestä tärkeinä ja arvostettavina näyttäytyvät taidot sekä näissä ilmenevät erot sukupuolten, koulujen ja luokkien vertailussa	18
5.1.1. Neljäsluokkalaisten tärkeinä ja arvostettavina pitämät taidot sekä näiden perustelut	18
5.1.2. Erot eri taitokokonaisuuksien tärkeydessä suhteessa toisiinsa.....	29
5.1.3. Sukupuolten, koulujen ja luokkien väliset erot tärkeinä pidetyissä taidoissa	29
5.2. Koululaisen taidot, joissa neljäsluokkalaiset kokevat olevansa taitavia sekä näissä ilmenevät erot sukupuolten, koulujen ja luokkien vertailussa	33
5.2.1. Taidot, joissa oppilaat arvioivat olevansa taitavia	33
5.2.2. Sukupuolten, koulujen ja luokkien väliset erot koetussa osaamisessa.....	35
6. Pohdinta	38
6.1. Lomakkeen arviointi	38
6.2. Keskeiset tulokset ja niiden suhteutus opetussuunnitelmaan sekä aiempiin tutkimuksiin	40
6.3. Tutkimusetiikka	47
6.4. Tutkimuksen arviointi.....	49
6.6 Lopuksi.....	53
Lähteet.....	56
Liitteet.....	62

1. Johdanto

Koulumaailmalla, sen tarjoamilla mahdollisuuksilla ja arvopohjalla on suuri vaikutus ihmisen elämälle länsimaisessa yhteiskunnassa. Koulupolku kattaa Suomessa suurimman osan lapsuus- ja nuoruusvuosista jo oppimisvelvollisuudenkin myötä, joka ulottuu uusimman elokuussa 2021 voimaatulevan uudistuksen myötä jo 18 ikävuoteen asti (Oppivelvollisuuslaki 1214/2020). Nykyinen opetussuunnitelma Suomessa korostaa aiempaa enemmän kokonaisvaltaista oppimiskäsitystä ja siihen kytkeytyvää laaja-alaista osaamista, joka on vuoden 2014 opetussuunnitelman perusteissa omana aihekokonaisuutenaan (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2014). Tämä laaja-alaisen osaamisen painottaminen tavoittaa perinteisten oppiaineiden lisäksi monia muita tärkeitä elämäntaitoja, joiden linkittyminen ympäröivään yhteiskuntaan on koulumaailman ohessa keskeinen teema. Monenlaisten taitojen näkeminen tärkeänä onkin osa tulevaisuutta työelämän monipuolistuessa; globalisaatio, teknologian kehitys ja sen tarjoamat uudenlaiset ulottuvuudet, sekä esimerkiksi moniammatillisen yhteistyön korostuminen ovat kaikki tekijöitä, jotka luovat uudenlaisia vaatimuksia eri koulutusasteille. Tekniikan tarjoaman vuorovaikutteisuuden myötä vieraiden kielten ja kulttuurin ymmärtäminen lienee nouseva trendi, jolloin esimerkiksi englannin kielen koettu tärkeys on kiinnostava tarkastelun kohde.

Vaikuttaako laaja-alaisen osaamisen korostuminen lasten kykyjä koskeviin käsityksiin ja onko yhteiskunnallisilla muutoksilla mahdollisesti vaikutusta siihen, millaisia kykyjä koululaiset nykyään arvostavat ja pitävät tärkeinä? Vai onko niin, että koviin tieteisiin nojaavan ”perinteisen älykkyyden” puolesta puhuvat kyvykäsitykset ovat niin syvään juurtuneita, ettei esimerkiksi koulumaailman muuttuminen tapahdu todellisuudessa kovinkaan nopeasti? Vaikka opetussuunnitelman perusteissa pyritään laaja-alaiseen osaamiskäsitykseen ja erilaisten yksilöllisten kykyjen huomioimiseen, on samaan aikaan havaittavissa, kuinka esimerkiksi korkeakoulujen todistusvalinnoissa painotetaan entistä enemmän matemaattista osaamista ja todistusvalintaa. Hyvät arvosanat ja suoriutuminen on myös mediassa helposti menestymisen mittari, kun keväisin uutisoidaan parhaimmin menestyneiden oppilaiden ja koulujen tuloksista. Toisaalta eri medioissa on havaittavissa myös liikehdintää suuntaan, jossa hyvin pärjääminen ei välttämättä tarkoita täydellistä

suoriutumista, vaan esimerkiksi itsensä ylittämistä ja yhden etapin saavuttamista niillä voimavaroilla ja mahdollisuuksilla, joita siinä tilanteessa on.

Näiden ilmiöiden läsnä ollessa on pohdittava, missä määrin kyvykkyyden ja osaamisen eri näkökulmat kohtaavat ja miten saadaan palkittua samaan aikaan hyvästä menestymisestä ja yrittämisestä. Lisäksi muun muassa koulutuksellinen tasa-arvo ja sen näyttäytyminen esimerkiksi sukupuolten kannalta on paljon tutkittu ja myös siltä osin ristiriitainen aihe, että suomalaisnuorten osalta tyttöjen ja poikien erot osaamisen tasossa ovat kansainvälisesti tarkasteltuna usein korkeimmasta päästä tyttöjen eduksi (ks. esim. Pisa-tutkimukset, 2000–2018), samalla kun oppimistulokset ovat keskimäärin korkeaa tasoa. Tämän myötä voikin pohtia, missä määrin yhdenvertaisuus ja siihen velvoittavat lait (ks. Perusopetuslaki 1998/628) todellisuudessa toteutuvat ja miten koulussa toteutetun tutkimuksen tulokset voisivat peilata tämän kaltaisia laajan mittakaavan haasteita. Ajankohta tutkimukselle on myös opetussuunnitelman perusteiden uudistumisen näkökulmasta mielenkiintoinen. Miten vasta uudistetut perusteet ja omalta osaltaan uudistukseen ajaneet yhteiskunnalliset ilmiöt voisivat näyttäytyä kouluarjessa nyt, kun uusia paikallisia opetussuunnitelmia on valtavan digiloikan saattelemana päästy käytännössä toteuttamaan kouluissa?

Vaikka edellä esitelyihin teemoihin ei tutkimuskysymystasolla tässä tutkimuksessa pureuduta, on niiden väistämätön vaikutus hyvä tiedostaa ja siltä osin mielekästä avata taustaa myös lukijalle. On tiedostettava suuremmat rakenteet ja mallit, jotka lopulta muodostuvat pienistä osista, vaikuttaen toinen toisiinsa. Koulu ei suinkaan ole yhteiskunnasta erillinen instituutio vaan oikeastaan päinvastoin; yhteiskunnallinen paine on syynä siihen, miksi opetussuunnitelman perusteita ylipäättään uudistetaan, tasaisin väliajoin (Rokka, 2011).

Tämä tutkimus tarkastelee näistä mielenkiinnonkohteista käsin neljäsluokkalaisten tärkeinä ja arvostettavina pitämiä taitoja sekä koettua osaamista. Tutkimuksessa selvitettiin, miten edellä mainitut näyttäytyvät kouluarjessa nykypäivänä, laajalla kattauksella erilaisia taitoja ja osaamisalueita. Lisäksi selvitettiin taitojen tärkeyteen ja arvostettavuuteen liitettyjä perusteluja sekä ylipäättään eroavaisuuksia tärkeydessä, arvokkuudessa ja koetussa osaamisessa. Aineisto on kerätty tätä tutkimusta varten laaditun sähköisen kyselylomakkeen avulla ja myös lomakkeen kysymyksenasettelut ovat tätä tutkimusta varten kehiteltyjä. Opetussuunnitelman perusteiden uudistus sekä laajemmät yhteiskunnalliset ilmiöt, kuten vuorovaikutteisuuden monipuolistuminen globaalisti,

toimivat innoittajina tarkastella koululaisen taitoja ajankohtaisella otteella. Näin esimerkiksi perinteisten kouluaineiden lisäksi lomakkeella kartoitettiin taitoja laajemmin, kuten sosiaalisten taitojen osalta. Monenlaisten taitojen tavoittamiseen saatiin lisää liikkumavaraa avovastauksilla sekä lyhyen tarinan tuottamisen osiolla.

2. Teorettinen viitekehys

Seuraavaksi käydään läpi tutkimuksen kannalta olennaisia aihepiiriin sijoittuvia aiempia tutkimustuloksia ja havaintoja. Esittely etenee kyvykkyyden ja kykyuskomusten tutkimuksesta koettuun osaamiseen eri oppiaineissa sekä sukupuolten eroihin niin koulusuoriutumisessa kuin laajemminkin koulutuspolulla. Kappale käy vuoropuhelua niin kansainvälisten kuin kotimaisten lähteiden kanssa, mutta myös mielenkiintoisella aikajänteellä; vanhemmat tutkimustulokset tuntuvat yllättävän usein olevan edelleen linjassa keskeisten havaintojen kanssa, esimerkiksi koetussa osaamisessa. Myös suomalaislasten koulusuoriutumiseen liittyvät tutkimukset esittävät melko johdonmukaista linjaa sukupuolten välisistä eroista, vaikka kansainvälisesti pärjääminen on kokonaisuudessaan ollut suomalaisilla erilaisten vertailujen kärkipäätä. Aiemman tutkimuksen katsauksen jälkeen esitellään Suomen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita ja niiden viimeisintä uudistusta, tämän tutkimuksen kannalta kiinnostavista näkökulmista käsin. Kappaleessa myös avataan kyselylomakkeen muotoutumisen kannalta tärkeää laaja-alaisen osaamisen tematiikkaa, joka uusimmissa opetussuunnitelman perusteissa esiintyy.

2.1 Aiempi tutkimus

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan oppilaiden kokemaa taitojen tärkeyttä ja arvostusta, sekä osaamiskäsityksiä koulutuksen sosiaalipsykologisesta viitekehuksesta käsin. Tämä viitekehys ja kyvykkäisyyden tutkimus on ollut vahvasti mukana Itä-Suomen yliopiston tutkimusperinteessä (ks. esim. Rätty, Kasanen & Snellman. 2002; Kasanen, 2003; Kärkkäinen, Rätty & Kasanen 2010; Kärkkäinen, 2011). Tutkimusperinnettä on jatkettu myös pro gradu -tutkielmien muodossa opiskelijoiden

toimesta, oppiaineen tarjotessa aihepiiriin pariin kuuluvia graduaiheita vuosittain (ks. esim. Haukka, 2012; Mäenalanen & Turunen, 2016; Linnala & Tuomela, 2018).

Koulu on keskeinen tekijä älykkyyskäsitteiden muodostumisessa, ja koulu määrittää vahvasti sitä, millainen kyvykkyys nähdään tärkeänä ja arvokkaana (Kasanen, 2003). Kouluaineet on perinteisesti nähty hierarkkisesti niin, että teoreettiset oppiaineet, etenkin matematiikka kärkipäässä, ilmentävät ”oikeaa” kyvykkyyttä, kun taas käytännölliset oppiaineet sijoittuvat hierarkian alemmalle tasolle (Räty, Kasanen & Snellman, 2002). Nykypäivään tultaessa yhteiskunnassa ja opetussuunnitelman perusteissa on tapahtunut muutoksia, jotka voivat vaikuttaa kyvykkyiden ja eri oppiaineiden tärkeyteen ja arvostukseen. Esimerkiksi englannin kielen merkitys on kasvanut sähköisten alustojen, sosiaalisen median ja virtuaalipelien osalta yhä nuorempien arjessa (vrt. Huhta & Leontjev, 2019). Vastikään toteutetun tutkimuksen mukaan lähes puolet suomalaisista kolmasluokkalaista pelaa englanninkielisiä pelejä päivittäin tai lähes päivittäin, sekä lisäksi kuuntelee englanninkielistä musiikkia ja katselee englanninkielisiä ohjelmia (Huhta & Leontjev, 2019). Opetussuunnitelman perusteissa laaja-alainen osaaminen uutena kokonaisuutena painottaa tietojen ja taitojen monipuolisuutta, kuten erilaisia arki- ja vuorovaikutustaitoja. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2014). Tässä tutkimuksessa tarkastellaankin, näkyykö tämän tutkimuksen aineistossa viitteitä näiden muutosten mukaisista ilmiöistä.

Tutkimustuloksia tarkastellaan myös aiemman tutkimuksen valossa. Ecclesin ym. (1993) tutkimuksessa tutkittiin alakoululaisten lasten kykyuskomuksia ja arvostuksia liikunnan, matematiikan, lukemisen ja musiikin suhteen. Heidän tutkimuksensa mukaan pojat arvostivat eniten liikuntaa, ja toiseksi eniten matematiikkaa. Tytöt puolestaan arvostivat eniten lukemista ja liikuntaa, matematiikan arvostuksen jäädessä viimeiseksi. Suomalaisten oppilaiden on havaittu arvostavan eniten liikuntaa ja englantia, kun vertailussa oli lisäksi mukana matematiikka, ruotsi ja musiikki (Palviainen, 2008). Samassa tutkimuksessa tyttöjen todettiin arvostavan poikia enemmän musiikkia (Palviainen, 2008). Tärkeyden osalta on havaittu muun muassa, että oppilaat pitävät matematiikan osaamista hyödyllisenä taitona (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2020).

Edellä mainitun Ecclesin ym. (1993) tutkimuksen mukaan poikien kykyuskomukset eli osaamiskäsitteet itsestään olivat korkeammat kuin tytöillä liikunnassa ja matematiikassa. Tytöt puolestaan luottivat poikia enemmän omaan osaamiseensa lukemisessa ja musiikissa. Muissa tutkimuksissa

on havaittu myös suomalaisten poikien luottavan tyttöjä enemmän oppimisedellytyksiinsä matematiikassa (ks. esim. Nurmi ym., 2014). Myös liikunnassa pojilla on muissa tutkimuksissa havaittu olevan korkeammat uskomukset omasta osaamisestaan kuin tytöillä (ks. esim. Xiang ym. 2003). Samansuuntaisia ovat myös Palviaisen (2008) tulokset suomalaisista oppilaista: vertailtaessa osaamiskäsityksiä kuudennella luokalla, pojat kokivat osaamisensa matematiikassa ja englannissa vahvemmaksi kuin tytöt, kun taas tytöt kokivat osaamisensa vahvemmaksi musiikissa. Vasalammen ym. (2020) tutkimuksessa tutkittiin osaamiskäsityksiä kolmannelta kuudennelle luokalle, ja läpi sen ajan poikien käsitys omasta osaamisestaan matematiikassa oli vahvempaa kuin tytöillä, kun taas tytöillä säilyi poikia korkeampi käsitys osaamisestaan luku- ja kirjoitustaidossa. Näitä sekä vanhempia että uudempia tutkimustuloksia tarkastellessa voidaan havaita, että oppilaiden arvostukset oppiaineita kohtaan ja heidän osaamiskäsityksensä ovat pysyneet melko samankaltaisina viime vuosikymmenten ajan.

Vaikka koetussa osaamisessa on sukupuolten välillä eroja etenkin matematiikassa, tämä ero on usein vain psykologista, sillä todellisuudessa tyttöjen ja poikien matematiikan arvosanat eivät suuresti poikkea toisistaan (Räty ym., 2004). Vuonna 2011 toteutetussa TIMSS-tutkimuksessa tyttöjen ja poikien välillä oli pieni mutta merkitsevä ero matematiikan osaamisessa poikien eduksi. Sen sijaan vuoden 2015 TIMSS-tutkimuksen tulokset osoittivat tyttöjen ja poikien välisen eron matematiikan osaamisessa olevan merkitsevä tyttöjen eduksi. (Vettenranta ym., 2016.) Kuitenkaan vuonna 2019 toteutetun TIMSS-tutkimuksen tuloksissa ei Suomessa esiintynyt enää eroa neljäsluokkalaisten tyttöjen ja poikien välillä matematiikan osaamisessa (Vettenranta ym., 2020). Saman tutkimuksen mukaan suomalaisten neljäsluokkalaisten matematiikan osaaminen oli kansainvälisesti hyvää tasoa. Toisaalta Vasalammen ym. (2020) tutkimuksen mukaan pojat suoriutuivat tyttöjä paremmin matematiikassa kolmannella ja neljännellä luokalla, ja myöskin heidän uskomuksensa omasta osaamisestaan oli vahvempi kuin tytöillä. Kyseisessä tutkimuksessa ero todellisessa osaamisessa ei kuitenkaan näkynyt enää kuudennella luokalla, vaikka poikien vahvempi osaamiskäsitys säilyi verrattuna tyttöihin.

Sen sijaan äidinkielessä tyttöjen tulokset ovat todellisuudessa parempia kuin poikien, kuten myös tyttöjen kykyuskomukset (Räty ym., 2004; Vasalampi, 2020). Sama on todettu vuonna 2019 toteutetussa tutkimuksessa, jonka mukaan yläasteella suomalaisten tyttöjen ja poikien välinen ero äidinkielen osaamisessa oli suuri, tyttöjen menestyessä siinä poikia paremmin (KARVI, 2019).

Samassa tutkimuksessa selvisi myös, että äidinkielen osaaminen Suomessa oli kansainvälisesti nähden hyvää.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan osaamiskäsityksiä matematiikan ja äidinkielen, mutta myös muiden oppiaineiden sekä sosiaalisten taitojen osalta. Onkin mielenkiintoista verrata tyttöjen ja poikien välillä heidän arviointejaan omasta osaamisestaan, peilaten saatuja tuloksia siihen faktaan, että todellisen osaamisen osalta tytöt menestyvät poikia paremmin yleisesti useimmissa oppiaineissa (ks. Vainikainen & Hautamäki, 2018). Tätä tukee myös se, että samalla kun suomalaiset nuoret ovat olleet oppimistuloksia kartoittavien PISA-tutkimusten¹ perusteella parhaimpien joukossa, ovat viimeisimmät tyttöjen ja poikien väliset erot lukutaidon sekä luonnontieteiden osalta olleet OECD-maiden² suurimmat, tyttöjen menestyessä niissä poikia paremmin (Leino ym., 2019). Myös Palsdottir ym. (2012) ovat todenneet poikien suoriutumisen koulussa olevan heikompaa kuin tytöillä.

Vaikka havaitut sukupuolierot ovat PISA- ja TIMSS-tutkimusten valossa välillä myös tasoittuneet, on sukupuolten epätasa-arvo koulutuksen osalta havaittavissa, esimerkiksi koulupudokkaiden enemmistön ollessa Suomessa poikia (ks. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2020). Sukupuolierojen näkökulmasta on myös havaittu, että pojilla on tyttöihin verrattuna enemmän kielteisiä uskomuksia ja käsityksiä itsestä oppijana sekä vähemmän yhteenkuuluvuuden kokemusta luokkaan ja kouluun (Pöysä & Kupiainen, 2018). Verrattuna tyttöihin, pojilla on havaittu myös olevan vähemmän mielenkiintoa koulunkäyntiä, koulusuoriutumista ja oppiaineita kohtaan. Tyttöjen on myös todettu poikia yleisemmin pitävän oppiaineita hauskoina, kun taas suurempi osa pojista kuin tytöistä on ajatellut koulun oppiaineiden olevan liian vaikeita. (Palsdottir, Asgeirsdottir, & Sigfusdottir, 2012.)

Todelliseen osaamiseen vaikuttavia käsityksiä ja taustatekijöitä tarkasteleva tutkimus on yhtä lailla tärkeää kuin oppimistuloksiin ja tilastoihin keskittyvä vertailu. Näitä taustatekijöitä koetun osaamisen lisäksi on muun muassa kouluviihtyvyys, joka on suomalaisilla lapsilla kansainvälisissä

---

¹ PISA = Programme for International Students Assessment, OECD-maiden yhteinen tutkimusohjelma koulutuksen tilasta ja oppimistuloksista.

² OECD= Organization for Economic Co-operation and Development, eli Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö, perustettu vuonna 1961. Suomi liittynyt vuonna 1969.

vertailuissa ollut keskimäärin heikkoa (ks. esim. Pisa-tutkimukset). Viihtyvyyden osalta tämän suuntaiset tulokset ovat mielenkiintoisia, sillä siinä missä kansainvälinen menestyminen oppimistulosten osalta on korkeaa, ei viihtyvyys kulje linjassa tämän kanssa, vaikka niin voisi helposti olettaa. (Harinen & Halme 2012.) Toisaalta tätä ristiriitaisuutta on myös osaltaan selittämässä kouluviihtyvyyden määritelmän moninaisuus ja tähän liittyen luultavasti myös kulttuuriset ja tilannesidonnaiset tekijät käsitteen tavoittamisessa mahdollisimman samalla tavalla eri tutkimuksissa (Manninen, 2018). Lisäksi tutkimuksissa on saatu myös tukea viihtyvyyden ja koulusuoriutumisen myönteiselle yhteydelle. Esimerkiksi Mannisen (2018) tutkimuksessa kahdeksannen luokan oppilaille havaittiin itse arvioidun hyvän koulumenestyksen yhteys myös hyvänä koettuun viihtyvyyteen. Näiden pohjalta voi jälleen pohtia oman koetun osaamisen olevan suuressakin roolissa niin todellisen osaamisen kuin myös kouluviihtyvyydenkin suhteen.

Opettajilla on myös tutkitusti suuri rooli siinä, mitä oppilaat ajattelevat koulusta ja millaisia asenteita heillä on koulunkäyntiä kohtaan. Esimerkiksi opettajan tuki, motivaatio ja toiminta luokassa ovat yhteydessä oppilaiden koulunkäyntiin liittyviin tuntemuksiin ja käsityksiin. (Palsdottir, Asgeirsdottir, & Sigfusdottir, 2012.) Tutkimustulosten perusteella näyttäisi siltä, että tytöt saavat yleisemmin enemmän tukea opettajalta kuin pojat (ks. esim. Bokhorst, Sumter & Westenberg, 2010), mikä todennäköisesti lisää eroja tyttöjen ja poikien välillä.

Nämä kaikki edellä mainitut ovat tekijöitä, jotka vaikuttavat muun muassa oppimismotivaatioon ja kyvykäisyyksiin, joiden roolia koulupolun muovaajina voi tuskin liikaa korostaa. Näin ollen kouluissa tulisi kiinnittää tarkoin huomiota eri osa-alueisiin, kuten sukupuolten väliseen tasa-arvoon ja oppimiseen vaikuttaviin laajempialaisiin tekijöihin. Seuraavaksi tarkastellaankin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita, jotka pyrkivät mahdollistamaan tasavertaisen perusopetuksen kaikille oppilaille.

2.2. Opetussuunnitelman perusteiden tarkastelu

Koska tutkimuskontekstina on koulu, on opetussuunnitelman perusteiden tarkastelu välttämätöntä. Opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat perusopetuslakiin ja -asetukseen sekä

valtioneuvoston asetukseen, joiden lisäksi yhteiskunnalliset muutokset ja uudistukset vaikuttavat perusteiden muokkaustarpeeseen. Opetussuunnitelman perusteiden viimeisin uudistus on tehty vuonna 2014, johon pohjautuvat paikalliset opetussuunnitelmat on otettu kaikissa Suomen peruskouluissa käyttöön syksyllä 2016 vuosiluokille 1–6. Ylempien vuosiluokkien osalta tämä tapahtui porrastetusti vuosien 2017–2019 aikana. Opetussuunnitelman perusteet antavat raamit ja tietyt velvoitteet opetuksen toteutukselle ja niiden tarkoitus on mahdollistaa tasavertainen ja monipuoliset edellytykset tarjoava perusopetus ympäri Suomen. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2014.)

Yksi suomalaisen koulutusjärjestelmän tärkeistä elementeistä on pyrkimys yhdenvertaisuuteen (ks. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2014), johon myös Perusopetuslain 2 § velvoittaa (ks. Perusopetuslaki 1998/628). Yhdenvertaisuutta ovat mahdollistamassa muun muassa suomalaisen perusopetuksen maksuttomuus ja oppivelvollisuus, joka ulottuu elokuusta 2021 alkaen siihen vuoteen, kun nuori täyttää 18 vuotta (Oppivelvollisuuslaki 1214/2020). Yhdenvertaisuus näyttäytyy jo suomalaisen perusopetuksen 1970-luvun uudistuksessa, jossa yhtenä nykyäänkin korostuvana suuntauksena oli koulutuksellinen tasa-arvo (Rokka, 2011). Tasa-arvon ja yksilöllisyyden huomioiva aate voidaan tavoittaa tänä päivänä opetussuunnitelman perusteissa myös oppimiskäsityksenä, joka pyrkii huomioimaan kunkin oppilaan yksilönä, aktiivisena toimijana, joka omien mielenkiinnon kohteiden, arvostusten ja kokemusmaailman kautta kasvaa kohti elinikäistä oppimisen polkua. Oppimiskäsitys korostaa oppijaminäkuvan ja pystyvyyden tunteen keskeistä merkitystä, kun käsitykset itsestä ja omista vahvuuksista muotoutuvat. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2014.) Täten opetussuunnitelman perusteilla ja paikallisella opetussuunnitelmalla on paljonkin merkitystä siihen, miten ja mistä lähtökohdista lapset mieltävät omia kykyjään ja miten he näitä arvostavat.

Vuonna 2014 uudistetuissa opetussuunnitelman perusteissa on omana uutena kokonaisuutenaan laaja-alainen osaaminen, jonka tavoitteissa huomioidaan perinteisten kouluaineiden lisäksi monia muita tärkeitä osa-alueita, jotka ovat tukena kasvuille ja kehitykselle. Tämän kokonaisuuden elementtejä löytyy myös aiemmista opetussuunnitelmien perusteista (ks. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2004), mutta ne saavat korostuneemman roolin vuoden 2014 uudistuksen myötä. Laaja-alainen osaaminen ei ole erillinen arvioitava kokonaisuus, vaan se toimii eräänlaisena kehyksenä kaikelle koulun toiminnalle ja on sisällytetty osaksi eri oppiaineita ja

koulun arkea läpi peruskoulun. Laaja-alainen osaaminen on jaettu yhteensä seitsemän eri osa-alueen alle, joita ovat ajattelu ja oppimaan oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjentaidot, monilukutaito, tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen, työelämätaidot ja yrittäjyys sekä osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen. Tämä kokonaisuus linkittyy vahvasti laajemmin yhteiskuntaan ja sen muutoksiin, joihin koulumaailman on myös reagoitava mahdollisimman ajantasaisesti ja jotka on sisällytettävä osaksi opetusta. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2014). Osaaminen ja elämäntaidot näyttävät siis hyvin monipuolisena aihealueena jo opetuksen järjestämisen tavoitteissa, jolloin näiden teemojen mahdollinen ilmeneminen lasten arvostamisessa ja tärkeinä pitämässä taidoissa oli yhtenä tutkimusmielenkiinnon kohteena tässä tutkimuksessa. Erilaisten taitojen ja osaamisen näkeminen laajemmin kuin vain oppiainelähtöisesti on pyritty siksi huomiomaan myös kyselylomaketta kehiteltäessä ja sen vastausvaihtoehtoja pohdittaessa.

3. Tutkimustehtävä ja -kysymykset

Tutkimustehtävänä on selvittää, minkälaiset taidot neljäsluokkalaisten mielestä näyttävät tärkeinä ja arvostettavina ja missä taidoissa neljäsluokkalaisten kokevat itse olevansa taitavia. Tutkimuksen tarkoituksena on myös tarkastella, ilmeneekö saaduissa tuloksissa eroja sukupuolten, koulujen ja luokkien välillä.

Varsinaisten tutkimuskysymysten lisäksi tutkimuksessa arvioidaan, miten saadut tulokset arvostuksista ja tärkeydestä suhteutuvat opetussuunnitelman perusteisiin ja aiempaan tutkimukseen. Tutkimuksessa arvioidaan myös, miten aineistonkeruuta varten kehitelty kyselylomake onnistui, mitä tietoa se antoi sekä miten se soveltui kyseiselle ikäryhmälle.

Tutkimuskysymykset:

1. Mitkä taidot näyttävät tärkeinä ja arvostettavina neljäsluokkalaisten mielestä?

- a. Mitä taitoja ja millaista osaamista neljäsluokkalaiset itse pitävät tärkeinä ja arvostettavina ja miten he näitä arvioita perustelevat?
- b. Onko eri taitojen (sosiaaliset taidot, luku- ja taideaineet) tärkeyden välillä eroja?
- c. Onko tärkeinä pidetyissä taidoissa eroja sukupuolten, koulujen tai luokkien välillä?

2. Millaisissa koululaisen taidoissa neljäsluokkalaiset kokevat olevansa taitavia?

- a. Missä taidoissa oppilaat arvioivat itse olevansa taitavia?
- b. Onko koetussa osaamisessa eroja sukupuolten, koulujen ja luokkien välillä?

4. Aineisto ja analyysi

Seuraavaksi esitellään tätä tutkimusta varten laadittu kyselylomake ja kerrotaan sen kehittelystä. Tämän jälkeen kuvataan tutkimuksen aineisto ja lopuksi kerrotaan tutkimuksessa käytetyistä analyysimenetelmistä.

4.1. Kyselylomake

Tämän tutkimuksen aineistonkeruuta varten kehitettiin sähköinen kyselylomake (liite 1). Kyselylomakkeen teemat liittyvät oppilaiden kyvykäisyyksiin, eri taitojen ja oppiaineiden (sosiaaliset taidot, taito- ja lukuaineet) arvostukseen ja tärkeyteen sekä kouluviihtyvyyteen. Kyselylomakkeella kerättiin sekä määrällistä että laadullista aineistoa, joten lomake sisältää Likert-asteikollisia väittämiä, monivalintakysymyksiä, avoimia kysymyksiä sekä lopussa pienen tarinan tuottamisen osion. Kyselylomakkeen kehittelyyn on käytetty apuna aiempia kyselylomakkeita sekä lomaketiedonkeruun teoriataustaa.

Aineistonkeruutavaksi valikoitui sähköinen lomake, sillä tänä päivänä koululaiset ovat tottuneet käyttämään opiskelussa sähköisiä alustoja, joten vastaaminen on koululaisille todennäköisesti luontevaa sähköisesti. Sähköisen lomakkeen käytöstä lapsilla on saatu hyviä tuloksia, ja on

todettu, että yli 8-vuotiaat oppilaat pitivät sähköisellä lomakkeella vastaamista miellyttävämpänä ja luotettavampana kuin paperisen lomakkeen täyttämistä (Tilastokeskus, 2007). Lisäksi sähköisten lomakkeiden jakaminen ja tulosten kerääminen on kätevämpää, kuin paperisen lomakkeen avulla. Alustana sähköiselle kyselylomakkeelle käytettiin Microsoft Formsia, joka oli kasvatustieteen henkilöiden mukaan yleisesti koululaisille tuttu. Myös tutkimukseen osallistuvien luokkien opettajat pitivät Microsoft Formsin käyttöä sopivana menetelmänä oppilailleen.

Kohderyhmäksi kyselylomakkeelle valikoituivat neljäsluokkalaiset oppilaat. Tämä ikäluokka sopi kyseiseen tutkimukseen hyvin, sillä kolmannelta luokalta eteenpäin voidaan katsoa alkavan ”oikean” koulunkäynnin. Toisin sanoen kolmannelle luokalle tultaessa alkaa uusia oppiaineita, koulupäivät pitenevät ja kouluarki monipuolistuu näiden myötä (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2014). Kyselylomake ei myöskään sovellu hyvin aineistonkeruumenetelmäksi pienemmille lapsille. Esimerkiksi kirjallinen tuotos ei ole pienemmillä lapsilla yhtä rikasta, keskittymisessä voi olla enemmän haasteita, sekä kysymyksiä ja ohjeita voi olla vaikeampi ymmärtää. Ajattelu on ennen neljättä luokkaa vielä hyvin konkreettisella tasolla, mutta neljännessä luokasta eteenpäin lasten abstraktimpi ymmärrys lisääntyy. (Nurmi ym., 2014.) Myös pienten lasten motiivointi lomakevastaamiseen voi olla haastavaa. Kuitenkin muun muassa kouluterveyskyselyn osalta on todettu, että lomakevastaaminen soveltuu neljäsluokkalaisille, sillä kouluterveyskysely toteutetaan neljäsluokkalaisista lähtien (ks. Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2020). Lisäksi tutkimuksissa on todettu, että lapsen omat kykykäsitykset ja -arvioinnit muuttuvat realistisemmiksi ja kriittisemmiksi neljännessä luokalle tultaessa (Räty, Kasanen & Snellman, 2002), joten kyseinen ikäluokka sopi hyvin vastaamaan tutkimusmielenkiinnon mukaisiin kysymyksiin.

Lasten ollessa kohderyhmänä, lomakkeen suunnittelussa täytyy ottaa tarkasti huomioon termien ja kysymyksenasettelujen ymmärrettävyys juuri kyseessä olevalle ikäryhmälle (Kasanen, 2003). Lasten kykykäsityksiä ja -arvostuksia tutkiessa lomakkeen kehittämisessä oli huomioitava kyky-sanan muokkaaminen lapselle luontaisempaan muotoon. Kyky-termin tilalle valittiin usean vaihtoehdon joukosta taito-termi, sillä se on lapsille luultavasti tutumpi ja se sopii hyvin kuvaamaan sosiaaliin sekä oppiaineellisiin teemoihin liittyvät kyvyt, eli taidot. Toinen pohdittava termi oli ”arvostaa”, joka saattaa olla neljäsluokkalaisille hieman haastava tavoitetta. Termin osalta päädyttiin kysymään sekä tärkeinä että arvostettavina pidettyjä taitoja. Näin saatiin myös mahdollisesti näkymää siihen, minkä verran arvostettavina ja toisaalta tärkeinä pidetyt taidot tuottavat keskenään joko

samanlaista tai erilaista dataa. Lapsille soveltuvaksi lomaketta pyrittiin saamaan myös helposti ymmärrettävillä tehtävänannoilla. Tehtävänannot on pidetty yksinkertaisina, ja kielteisessä muodossa olevia kysymyksiä on vältetty, sillä ne on todettu vaikeasti ymmärrettäviksi (Tilastokeskus, 2007).

Mielenkiintoa ja soveltuvuutta lapsille pyrittiin lisäämään erilaisilla tehtävänannoilla ja vastausvaihtoehdoilla. Lomakkeessa käytettiin esimerkiksi vuorikiipeilijä -tehtävää, joka pohjautui Mäenalasen ja Turusen (2016) kehittämään tehtävämalliin (ks. liite 1). Vuorikiipeilijätehtävässä vastaajia pyydetään kertomaan kaikkein tärkeimpänä pitämänsä taito ja sen jälkeen sijoittamaan itsensä vuorelle sen mukaan, miten hyvä kokee olevansa kyseisessä taidossa. Vastausvaihtoehdot ovat hymynaamoin varustetut kiipeilijähahmot, joille on annettu numeeriset vastineet 1–5. Kahta Likert-asteikollista kysymystä puolestaan piristettiin muuttamalla vastausvaihtoehdot tähdiksi. Myös Linnalalta ja Tuomelalta (2018) otettiin mallia kysymykseen ”Jos opettajaltasi kysytään missä olet hyvä, hän luultavasti vastaisi...”. Likert-asteikollisten kysymysten ja niiden vastausvaihtoehtojen 1–5 sanallisten selitysten muodostamista varten tarkasteltiin muun muassa Bornholtin Ask-Kids-kyselylomakkeita (1996), Alkuportaattutkimuksen (ks. Jyväskylän yliopisto, 2018) kuudesluokkalaisille kehitettyä tutkimuslomaketta, Kouluterveyskyselyä (ks. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos; 4.–5.luokkien lomake, 2019) sekä Dweckin (2000) teoksen kyselylomakkeita. Näitä lomakkeita tarkastelemalla saatiin kokonaiskuvaa siitä, minkä tyyllisiä lapsille tarkoitettuja lomakkeita rakenteeltaan ja kysymyksenasettelultaan.

Viisiportainen Likert –asteikko oli käytössä sekä Alkuportaattulomakkeessa että Bornholtin lomakkeissa ja Bornholt oli käyttänyt myös esimerkiksi symboleja, kuten hymynaamoja ja kuvioita kuvaamaan vastausvaihtoehtoja. Tämä muun muassa tuki tutkijoiden valintaa tähdiksi muutetuista vastausvaihtoehdoista. Alkuportaattutkimuslomakkeen väittämärakenne toimi erityisenä esimerkkinä tämän tutkimuksen lomakkeen väittämäosiolle (lomakkeen osio 4. ks. liite 1), joka toimii niin ikään viisiportaisella Likert –asteikolla. Alkuportaattutkimuksen vastausvaihtoehdot auttoivat tavoittamaan mahdollisesti sopivia sanamuotoja tutkimuksen kohderyhmälle ja erityisesti vastausvaihtoehdon 3 kanssa tarkasteltiin useita vaihtoehtoja, sen ollessa viisiportaisen Likert –asteikon yleinen kritiikin kohde (vrt. Karjalainen, 2015). Kritiikki kohdistuu erityisesti ”en osaa sanoa” vaihtoehdon tarjoamiseen, joka päädyttiin jättämään vaihtoehtojen ulkopuolelle sen ollessa ongelmallinen usein liian helposti valittavana vaihtoehtona. Lopullinen vaihtoehto oli lopulta

Alkuportaatt-lomakkeen tavoin "siltä väliltä", joka kuvastaa mahdollista neutraalia mielipidettä. On myös oikeudenmukaista tarjota tämä vaihtoehto sen sijaan, että "pakotetaan" olemaan enemmän tai vähemmän samaa mieltä väittämän kanssa. Näitä teemoja ja aikaisempien lomakkeiden tarjoamaa tietoa yhdistelemällä muodostuivat lopulliset Likert-asteikot.

Vaikka kohderyhmänä eivät olleet aivan pienet lapset, täytyi ottaa myös huomioon se, etteivät vielä neljäsluokkalaistakaan oppilaat todennäköisesti jaksu keskittyä liian kuormittavaan kyselylomakkeeseen. Etenkin lasten ollessa kohderyhmänä onkin tarkasti huomioitava, ettei kyselystä tule liian pitkä (Nurmi ym., 2014).

Lomakkeen kehittämisessä pyrittiin huomioimaan myös koulun kontekstin mahdollinen vaikutus. Vaikka kyseessä ei ole koe, voi vastaamistilanne oppilaista tuntua koetilanteelta, kun lomakkeeseen vastataan itsenäisesti hiljaisuuden vallitessa. Tämän vuoksi kyselylomakkeen alkuun liitettiin lyhyt aloitusteksti; "Tämä ei ole koe, joten ei ole olemassa oikeita tai väärä vastauksia".

Kyselylomakkeen toimivuuden ja soveltuvuuden varmistamiseksi toteutettiin pienimuotoinen esitutkimus, johon osallistuivat muutamat, suunnilleen kohdeikäluokkaa vastaavat vapaaehtoiset oppilaat. Esitutkimuksessa oppilaat täyttivät lomakkeen yhdessä huoltajan kanssa, jotta tutkijat saivat oppilaiden lisäksi myös huoltajilta hyödyllisiä kommentteja lasten suoriutumisesta, jaksamisesta ja lomakkeessa käytettyjen termien ymmärrettävyydestä. Esitutkimus vahvisti lomakkeen toimivuuden ja termien ymmärrettävyyden. Saatujen kommenttien perusteella kyselylomakkeeseen tehtiin vielä muutamia muokkauksia, jolloin lomake sai lopullisen muotonsa.

4.2. Aineiston kuvaus

Tutkimuksen aineisto koostuu neljäsluokkalaisten lasten täyttämistä kyselylomakkeista. Lupa aineistonkeruuseen on hankittu niin aineistonkeruualueen koulutusjohdolta, osallistuvien koulujen rehtoreilta kuin tutkimukseen osallistuvien lasten huoltajilta virallisella lupalomakkeella (ks. liite 2). Aineistonkeruu on toteutettu tutkijoiden itse kehittelemällä sähköisellä Microsoft Forms -lomakkeella, ajoittuen marras-joulukuuhun 2020. Tutkimukseen osallistui vastaajia kahdesta keski-kokoisesta itäsuomalaisesta peruskoulusta, kummastakin kaksi neljäsluokkaa. Vastaajia aineistossa on yhteensä 76, joista 30 on tyttöjä, 42 poikia ja 4 muuta. Koulusta A vastauksia saatiin

yhteensä 45 ja Koulusta B 31. Vastauksia tarkastellessa todettiin, että jokaiselta vastaajalta voidaan ottaa osioita tarkasteluun, vaikka esimerkiksi osa avovastauksista oli jätetty tyhjiksi. Keskimääräinen vastaamisaika kyselylomakkeeseen oli 17:57 minuuttia, kokonaisvaihteluvälin ollessa niinkin laaja kuin 04:43–50:59.

Taulukko 1. Aineiston esittely sukupuolittain ja kouluittain.

sukupuoli	Koulu A	Koulu B	kokonaismäärä
tyttö	18	12	30
poika	25	17	42
muu	3	1	4
kokonaismäärä	46	30	76

Aineistonkeruu toteutettiin osana koulujen normaalia arkea, jolloin osallistuvien luokkien opettajat sisällyttivät aineistonkeruun osaksi valitsemaansa oppituntia. Vallalla olleen Covid-19-tilanteen vuoksi tutkijoiden pääsy koululle paikan päälle estyi.³ Aineisto kerättiin luokkakohtaisesti niin, että saman luokan oppilaat täyttivät lomakkeet samanaikaisesti sähköisellä alustalla, eli tabletilla tai tietokoneella. Opettajat ohjeistivat oppilaita lomakkeen täyttöön sekä olivat apuna mahdollisissa ongelmatilanteissa. Tutkijat myös toivoivat ja ohjeistivat (ks. liite 3), että rinnakkaisluokat täyttäisivät lomakkeen mahdollisimman lyhyellä aikavälillä toisistaan, mikä onnistui myös hyvin. Luokanopettajia ohjeistettiin lyhyesti aineistonkeruuseen, mutta heille jätettiin myös liikkumavaraa toteuttaa aineistonkeruu omalle luokalleen parhaaksi katsomallaan tavalla. Tämä koski esimerkiksi sitä, mihin yhteyteen aineistonkeruu oli hyvä sijoittaa. Tutkijat saivat luokanopettajilta lyhyen sähköpostipalautteen siitä, että aineisto oli kerätty onnistuneesti jokaisessa osallistuneessa luokassa.

³ Covid-19-virus (SARS-CoV-2) on loppuvuonna 2019 havaittu SARS-koronavirukselle läheistä sukua oleva aiemmin tuntematon koronavirus, joka aiheutti maailmanlaajuisen pandemian vuoden 2020 aikana (Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL), 2021).

4.3. Käytetyt analyysimenetelmät

Tämän tutkimuksen analyysi yhdistelee tilastollisia menetelmiä ja avovastauksista saatua laadullisen tiedon analyysia. Pääasiallisena analyysimenetelmänä toimii tilastollinen analyysi SPSS Statistics 27.0 -versiolla. Laadullisen aineiston tarkastelun osalta käytetään realistista tulkintatapaa, eli avovastauksilla tuotettua aineistoa tulkitaan olettaen, että oppilaiden vastaukset kuvaavat todellisuutta (Ruusuvaori, Nikander & Hyvärinen, 2010). Analyysimenetelmien valinta pohjautuu tutkimusmielenkiinnon kannalta mielekkäiksi osoittautuneisiin osioihin ja niille soveltuviksi katsotuille menetelmille. Tutkimusaineistoa on ensin käyty läpi laajoja teemoja ja linjoja kartoittaen, minkä myötä ovat valikoituneet varsinaiseen analyysiin mukaan tulleet osiot.

Tutkimuskysymysten osalta tärkeinä ja arvostettuina näyttäytyviä taitoja on tavoitettu koko aineistoa tarkasteltaessa prosentuaalisen tiedon, keskilukujen ja hajontojen avulla Likert-asteikollisten kysymysten ja mukaan otettujen valintakysymysten osalta. Tämän lisäksi kyselylomakkeen avovastauksia on analysoitu laadullisesti luokittelemalla vastausten sisällöt soveltuviin luokkiin ja laskemalla eri luokkiin sijoittuneet vastaukset, vertaillen näitä keskenään. Tutkimuksen analyysia on rikastettu myös yksilötason vastauksilla suoraan lainauksin, tämän tarjotessa katsauksen niihin lomakkeen osioihin, joissa lasten oma ääni pääsee erityisen hyvin kuuluville.

Sitä, miten eri taitokokonaisuudet suhteutuvat toisiinsa tärkeyden osalta, on vertailtu keskiarvojen ja hajontojen, sekä kahden riippuvan otoksen t-testin avulla. Kyselylomakkeen Likert -osiosta "Miten tärkeää sinun mielestäsi on osata seuraavia taitoja?" on muodostettu vertailua varten summamuuttujat taitojen mukaan niin, että äidinkieli, englanti ja matematiikka muodostavat summamuuttujan "lukuaineet", kuvaamataito, musiikki, liikunta ja käsityöt summamuuttujan "taitoaineet" sekä toisten auttaminen ja toisten huomioon ottaminen summamuuttujan "sosiaaliset taidot". Uusien ideoiden keksiminen on jätetty summamuuttujien ulkopuolelle sen mitatessa erillistä asiaa. Summamuuttujien alfat ylittivät arvon .70 ja ne voidaan täten katsoa päteviksi. (taulukko 5).

Taulukko 2. Muodostetut summamuuttujat, niiden alfa-arvot sekä taidot, joista muuttujat koostuvat.

Summamuuttujat	Alfa-arvot	Taidot, joista muuttuja koostuu
Lukuaineet	.819	äidinkieli englanti matematiikka
Taitoaineet	.760	kuvaamataito musiikki liikunta käsityöt
Sosiaaliset taidot	.848	toisten auttaminen toisten huomioon ottaminen

Tutkimuksessa vertailtavien ryhmien keskiarvojen eroja taitojen tärkeydessä on tarkasteltu kahden riippumattoman otoksen t-testin sekä ei normaalisti jakautuneille tarkoitetun vastineen, eli Mann-Whitney U-testin avulla. Lisäksi on tarkasteltu ryhmien eroja yrittämisen ja osaamisen arvostusta sekä tärkeyttä selvittävässä osiossa. Ryhmävertailussa vertaillaan keskenään ensin sukupuolten välisiä eroja, jonka jälkeen vertailua tehdään myös Koulun A ja Koulun B välillä. Luokkavertailua on toteutettu koulukohtaisesti niin, että Koulun A luokkia verrataan keskenään ja Koulun B luokkia keskenään.

Koettua osaamista on analysoitu aluksi keskilukuja tarkastelemalla. Osaamiskäsityksiä mittaavan Likert -osion tuloksia on vertailtu ryhmien välillä kahden riippumattoman otoksen t-testillä samoilla ryhmävertailuilla, kuin edellä esitetyn taitojen tärkeyden osalta. Ryhmien välillä vertailua on tehty edellisen lisäksi kaikkein tärkeintä taitoa ja siinä koettua osaamista kartoittavan vuorikiipeilytehtävän avulla määriä ja hajontoja tarkastellen.

Taulukko 3. Mitä on tutkittu ja minkälaisia analyysimenetelmiä on käytetty.

Mitä tutkitaan?	Käytetyt analyysimenetelmät
Tärkeinä ja arvostettavina pidetyt taidot kokonaisuudessaan.	<ul style="list-style-type: none"> • prosentit • keskiluvut • hajonnat Avovastausten luokittelu niiden sisällön ja teemojen mukaisiin luokkiin. Luokkien vertailu niiden saamien määrien perusteella.
Taitokokonaisuuksien tärkeys suhteessa toisiinsa (sosiaaliset taidot, lukuaineet, taitoaineet).	<ul style="list-style-type: none"> • keskiluvut • hajonnat • kahden riippuvan otoksen t-testi
Koettu osaaminen kokonaisuudessaan.	<ul style="list-style-type: none"> • keskiluvut
Ryhmiä vertailu taitojen tärkeyden ja arvostettavuuden, sekä koetun osaamisen suhteen (sukupuoli, koulut, luokat).	<ul style="list-style-type: none"> • keskiluvut • kahden riippumattoman otoksen t-testi, U-testi Tärkeintä taitoa ja siinä koettua osaamista kartoittavan vuorikiipeily -osion tarkastelu määrien ja hajontojen avulla.

Menetelmät sulkevat aina myös jotain pois, sillä esimerkiksi sukupuolivertailua on toteutettu tilastollisen testaamisen osalta vain tyttöjen ja poikien ryhmien kesken, ryhmän muut ollessa määrällisesti liian pieni, jotta esimerkiksi keskiarvovertailua olisi mielekästä tehdä. Tutkimuksen analyysissä on kuitenkin muilta osin huomioitu jokainen sukupuoli. Sukupuolten epätasaisen edustuksen lisäksi lienee syytä avata myös t-testin ja muiden normaalisti jakautuneille muuttujille tarkoitettujen testien käyttämistä aineistossa, jossa Likert -osoiden korkeimmat vastausvaihtoehdot 4 ja 5 ovat yliedustettuina. Parametristen testien käytön edellytyksille on olemassa lukuisia näkemyksiä siitä, mitkä ehdot olisi hyvä täyttyä, jotta ne olisivat soveltuvia tarkasteltaville muuttujille. Gignacin (2019) mukaan valittujen parametristen testien käyttöön riittää vinoutta ja huipukkuutta koskevien reunaehtoien täytyminen, jolloin muuttujan jakauman vinous on alle 2 ja huipukkuus

alle 9. (Gignac, 2019). Tutkimuksessa käytettyjen Likert -osioiden muuttujista vain kaksi oli sellaisia, joissa nämä ehdot eivät täytyneet. Näiden muuttujien osalta on keskiarvotestaukseen käytetty ei-parametrinen vastinetta.

5. Tulokset

Tulososiossa tutkimuksessa saatuja tuloksia käydään läpi tutkimuskysymysten mukaisessa järjestyksessä. Aluksi raportoidaan, millaiset taidot näyttävät tuloksissa tärkeinä ja arvostettavina, minkä jälkeen kerrotaan taitojen tärkeydessä esiintyvistä eroista ryhmien välillä. Tämän jälkeen käsitellään saatuja tuloksia taitojen koetusta osaamisesta sekä koetun osaamisen eroista ryhmien välillä.

5.1. Neljäsluokkalaisten mielestä tärkeinä ja arvostettavina näyttävät taidot sekä näissä ilmenevät erot sukupuolten, koulujen ja luokkien vertailussa

Tässä luvussa esitellään ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastaavia tuloksia. Aluksi tarkastellaan sitä, millaiset taidot aineistossa esiintyvät neljäsluokkalaisten mielestä tärkeinä, ja kuinka he perustelevat näiden taitojen tärkeyttä. Tämän jälkeen esitellään, mitä taitoja oppilaat pitävät arvostettavina, ja kuinka he näitä vastauksiaan perustelevat. Toisessa alaluvussa vertaillaan muodostettuja summamuuttujia (sosiaaliset taidot, luku- ja taideaineet) keskenään. Lopuksi esitellään ryhmien (sukupuolten, koulujen ja luokkien) välillä havaittuja eroja tärkeinä pidetyissä taidoissa.

5.1.1. Neljäsluokkalaisten tärkeinä ja arvostettavina pitämät taidot sekä näiden perustelut

Taitojen tärkeys

Tutkimuksessa mitattiin oppilaiden tärkeinä pitämiä koululaisen taitoja kyselylomakkeen Likert-asteikollisella osiolla, kysymyksenasettelulla "Miten tärkeää sinun mielestäsi on osata seuraavia taitoja?". Taitojen tärkeyttä selvitettiin myös avovastausosioilla, kysymyksillä " Mitä taitoja on

mielestäsi tärkeää osata ja miksi?" ja "Mitä taitoa sinä pidät kaikkein tärkeimpänä ja miksi?" Lisäksi sinnikkään yrittämisen ja hyvän koulumenestyksen tärkeyttä verrattiin kysymällä, kumpi on oppilaan mielestä tärkeämpää koulussa.

"Miten tärkeää sinun mielestäsi on osata seuraavia taitoja?" -osioon kuului kymmenen väittämää. Näitä tutkittuja kysytyjä taitoja olivat matematiikka, uusien ideoiden keksiminen, musiikki, englannin kieli, liikunta, toisten huomioon ottaminen, käsityöt, toisten auttaminen, äidinkieli sekä kuvaamataito. Vastausvaihtoehdot oli kuvattu tähdillä, joiden selitykset olivat seuraavat: 1 tähti: en pidä tärkeänä, 2: pidän vähän tärkeänä, 3: pidän jonkin verran tärkeänä, 4: pidän melko tärkeänä ja 5: pidän todella tärkeänä.

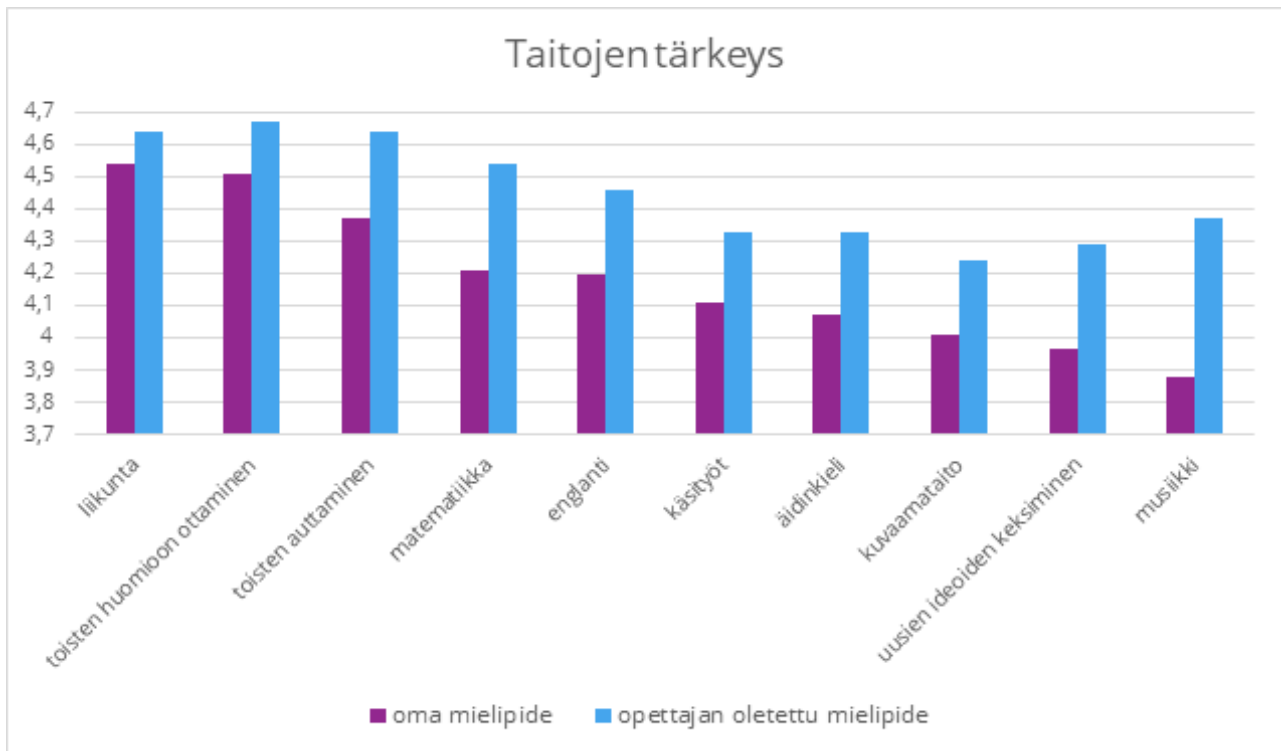
Sitä, mitä taitoja ja millaista osaamista oppilaat pitävät tärkeänä, vertailtiin "Miten tärkeää sinun mielestäsi on osata seuraavia taitoja?" -osion osalta keskilukuja tarkastelemalla (taulukko 2). Kokonaisuudessaan tämän osion perusteella oppilaat pitivät kaikkia kysytyjä taitoja ja osaamisen alueita tärkeinä, sillä kaikissa kohdissa yleisimmät vastaukset olivat vaihtoehdot 4 (melko tärkeä) ja 5 (todella tärkeä).

Taulukko 4. "Miten tärkeää sinun mielestäsi on osata seuraavia taitoja?" -osion tuloksia tärkeimpänä pidetystä taidosta vähiten tärkeään.

kysytty taito	N	keskiarvo	moodi	keskihajonta	vinous	huipukkuus	pienin arvo	suurin arvo
liikunta	76	4.54	5	.682	-1.700	3.463	2	5
toisten huomioon ottaminen	76	4.51	5	.683	-1.080	-.068	3	5
toisten auttaminen	76	4.37	5	.846	-1.202	.631	2	5
matematiikka	76	4.21	5	.943	-1.027	.115	2	5
englannin kieli	76	4,20	5	1.059	-1.239	.833	1	5
käsityöt	76	4.11	4	.842	-.754	.105	2	5
äidinkieli	76	4.07	5	1.024	-1.052	.692	1	5
kuvaamataito	76	4.01	4	.841	-.994	1.599	1	5
uusien ideoiden keksiminen	76	3.97	4	.894	-.752	.575	1	5
musiikki	76	3.88	4	1.006	-.805	.346	1	5

Korkeimman keskiarvon taitojen tärkeyden arvioinnissa sai liikunta, keskiarvolla 4.54. Kuten Kaavio 1 havainnollistaa, tärkeimpien taitojen joukkoon nousivat myös sosiaaliset taidot, sillä keskimäärin toiseksi tärkeimmäksi oppilaat arvioivat toisten huomioon ottamisen taidon (ka. 4.51) ja kolmanneksi tärkeimmäksi toisten auttamisen (ka. 4.37). Lisäksi jokaisen kolmen tärkeimmän taidon moodi oli 5. Keskimäärin vähiten tärkeäksi kysytyistä taidoista oppilaat arvioivat musiikin, keskiarvolla 3.88. Kaksi muuta vähiten tärkeäksi arvioitua taitoa olivat uusien ideoiden keksiminen (ka. 3.97) sekä kuvaamataito (ka. 4.01).

Kaavio 1. Osioiden ”Miten tärkeää sinun mielestäsi on osata seuraavia taitoja?” ja ”Kuinka tärkeänä uskot opettajasi pitävän seuraavia taitoja?” vastauskeskiarvojen vertailu koko aineistossa.

Samoilla väittämillä ja asteikolla selvitettiin myös oppilaiden arvioita siitä, mitä taitoja opettaja pitää tärkeänä, kysymyksenasettelulla ”Kuinka tärkeänä uskot opettajasi pitävän seuraavia taitoja?” (taulukko 3). Tämän osion vastauksissa nousi esille sama ilmiö kuin oppilaiden omaa mielipidettä kysyttäessä, eli kaikkien vaihtoehtojen arvioitiin olevan myös opettajan mielestä hyvin tärkeitä. Kaikkien kysytyjen taitojen vastauksien moodi oli 5, lukuun ottamatta kuvaamataitoa, jonka moodi oli 4. Suurimmat keskiarvot tässä kysymyksessä saivat toisten huomioon ottaminen (ka. 4.67), toisten auttaminen (ka. 4.64) sekä liikunta (ka. 4.64). Pienimmät keskiarvot puolestaan saivat kuvaamataito (ka. 4.24), uusien ideoiden keksiminen (ka. 4.29) sekä käsityöt ja äidinkieli, molemmat keskiarvolla 4.33. Vastaukset olivat siis samansuuntaisia oppilaiden omien mielipiteiden kanssa. Opettajan uskottiin kuitenkin pitävän kysytyjä taitoja vielä hieman tärkeämpinä, sillä keskiarvo oli jokaisen taidon kohdalla korkeampi kuin kysyttäessä oppilaiden omaa mielipidettä taitojen tärkeydestä.

Taulukko 5. "Kuinka tärkeänä uskot opettajasi pitävän seuraavia taitoja?" -osion tuloksia tärkeimmäksi arvioidusta vähiten tärkeään.

kysytty taito	N	keskiarvo	moodi	keskihajonta	vinous	huipukkuus	pienin arvo	suurin arvo
toisten huomioon ottaminen	76	4.67	5	.719	-2.285	4.620	2	5
liikunta	76	4.64	5	.605	-1.511	1.244	3	5
toisten auttaminen	76	4.64	5	.687	-2.189	4.866	2	5
matematiikka	76	4.54	5	.774	-1.644	1.962	2	5
englannin kieli	76	4.46	5	.916	-1.807	2.838	1	5
musiikki	76	4.37	5	.921	-1.543	2.059	1	5
äidinkieli	76	4.33	5	.971	-1.607	2.418	1	5
käsityöt	76	4.33	5	.773	-1.006	.590	2	5
uusien ideoiden keksiminen	76	4.29	5	.830	-1.311	2.326	1	5
kuvaamataito	76	4.24	4	.814	-1.378	2.936	1	5

Avovastausosiossa kysyttäessä "Mitä taitoja on mielestäsi tärkeää osata ja miksi?" yleisimmäksi vastaukseksi nousi matematiikka, joka sai 33 vastausta. Matematiikan tärkeyttä oppilaat perustelivat yleisimmin sillä, että sitä tarvitsee monessa asiassa, kuten kaupassa käydessä ja aikuisena erilaisissa töissä. Perusteluna oli myös, että matematiikan avulla "pääsee pitkälle elämässä". Seuraavat lainaukset ovat lasten kirjoittamia perusteluja matematiikan tärkeydelle:

"Tärkeää on osata matematiikkaa, että voi laskea ostosten hinnat, jos on esim. 10€ mukana"

“Matematikka jos käy kaupassa ostoksilla voi tarvita matematikkaa”

“Matikkaa koska, ihmiset tarvitsevat kaikissa asioissa matikkaa. Esim: työssä ja rakentamisessa”

“matikka koska tarvitset aikuisena sitä”

“Matematiikka koska matematiikkaa tarvitsee kaikessa”

“Matikkaa tarvitsee moneen asiaan”

“matikka on tärkeää koska jos matikkaa ei hallitse niin voi joutua ongelmiin”

Toiseksi yleisin vastaus edellä mainittuun kysymykseen oli englantia, tai joissain tapauksissa yleisesti vieraat kielet. Näitä vastauksia esiintyi yhteensä 25. Yleisin perustelu englannin osaamisen tärkeyteen oli se, että sitä tarvitaan matkusteluun ja ulkomailla pärjäämiseen. Oppilaat kokivat myös tarvitsevänsä englantia aikuisina, ja kuten matematiikan kohdalla, englannin avulla uskottiin pääsevän elämässä pitkälle. Englannin kielen tärkeyttä perusteltiin myös sillä, että se on yleiskieli. Kielien osaamista pidettiin tärkeänä myös siksi, että vieraita kieliä ja englantia osaamalla voi tutustua eri kieltä puhuviin ihmisiin. Muun muassa näin oppilaat englannin ja vieraiden kielten tärkeyttä perustelivat:

“englannin kieltä että pärjäisi ulkomailla”

“englanti koska sitä pitää osata jos muutat toiseen maahan”

“Englantia, koska sillä pärjää ympäri maailmaa”

“Englantia että voi matkustella ja puhua eri maalaisten kanssa”

“Englantia siksi kun sitä tarvitsee isona paljon”

“Englantia koska moneen asiaan tarvitaan sitä kieltä”

“Enkkua, koska haluan NHLään”

“Kielet koska tarvitsemme niitä”

“Vieraita kieliä, koska silloin saa helpommin uusia kavereita”

“Yksi tärkeä taito on englannin osaaminen koska englanti on yleiskieli”

Lähes yhtä useassa vastauksessa mainittiin äidinkieli, lukeminen tai kirjoittaminen, yhteensä 22:ssa vastauksessa. Tätä perusteltiin yleisimmin sillä, että äidinkielen taitoja tarvitaan töissä ja muutenkin elämässä:

“Äikkää (ja matikkaa) koska jos haet isompana töihin niin ainakin luultavasti joudut käyttämään niitä molempia”

“(Matikka ja) äikkä koska niitä tarvitaan eniten aikuisena”

“Äidinkieli, että oppii enemmän”

“äidinkieli, sitä pitää osata jotta muut ymmärtävät”

“Luku taito ja kirjoitus koska on helpompi elää”

“(Matikka ja) äidinkieli perustelu: sen takia koska niitä asioita tarvitsee osata hyvin että selviää maailmassa”

“äidinkieli koska äidin kielessä käsitellään kirjoittamisen ja lukemisen taitoja ja niitä tarvitaan elämässä”

Sosiaaliset taidot mainittiin yhdeksässä vastauksessa tärkeiksi taidoiksi. Näitä sosiaalisia taitoja mainittiin olevan toisten huomioon ottaminen ja auttaminen, toisten mukaan ottaminen, kaveritaidot, ystävällisyys ja hyvät käytöstavat. Sosiaalisten taitojen perusteltiin olevan tärkeitä yleisesti, ja niiden uskottiin auttavan kavereiden hankkimisessa. Muutamassa vastauksessa sosiaalisten taitojen tärkeyttä perusteltiin sillä, että niitä käyttämällä kaikilla on mukavaa:

“Käytöstavat, ystävällisyys toisia kohtaan. Nämä ovat tärkeitä yleisesti kaikissa paikoissa”

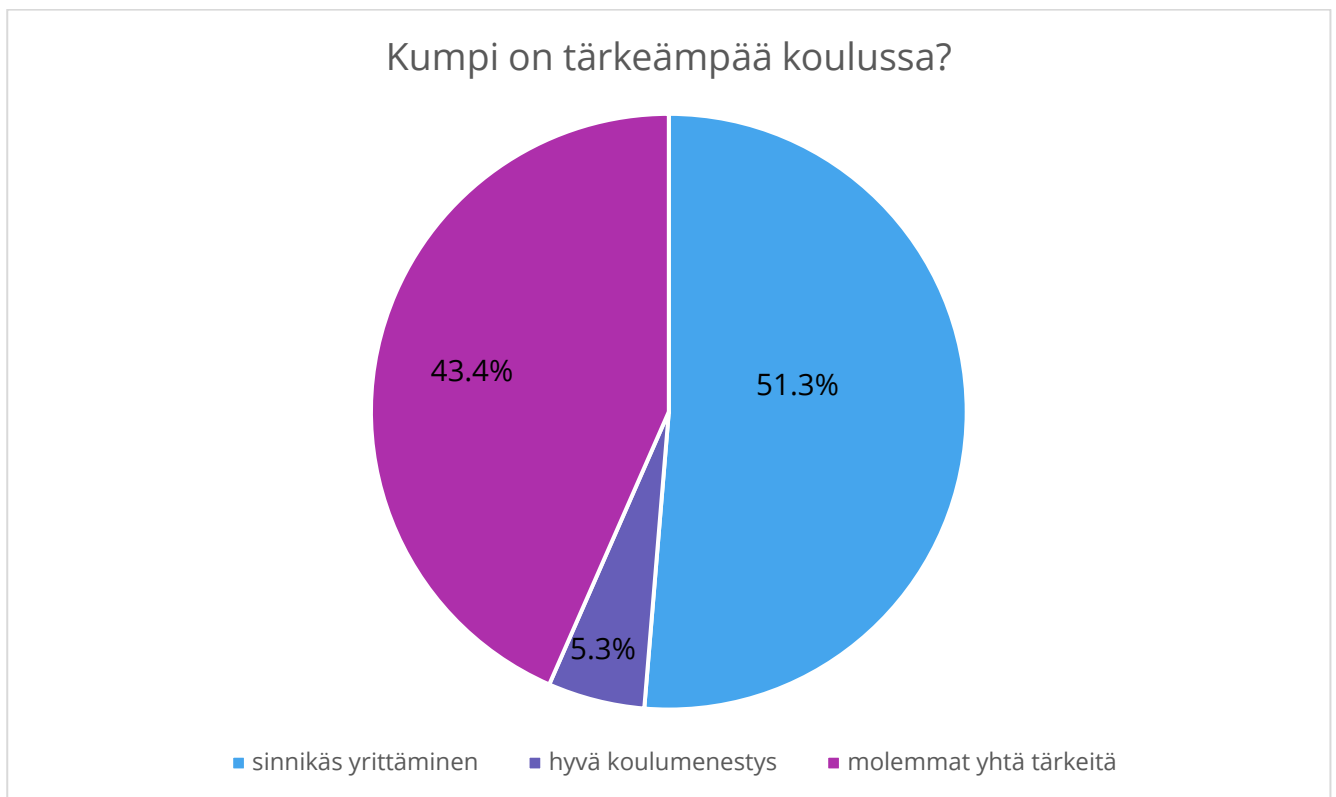
“Ottaa kaikki huomioon ja mukaan, että kaikilla on mukavaa”

“Mielestäni on tärkeää osata auttaa muita koska jos muita ei auta ei välttämättä saa niin paljon ystäviä”

Muita yksittäisiä tai muutamia mainintoja saaneita vastauksia olivat muun muassa liikunta, harrastukset, muut oppiaineet sekä itsestä huolehtiminen. Kysyttäessä ”Mitä taitoa sinä pidät kaikkein tärkeimpänä ja miksi?” vuorikiipeilijä -tehtävää varten, vastaukset olivat samansuuntaisia kuin

yleisesti useita tärkeitä taitoja kysyttäessä. Vastauksissa siis matematiikka nousi yleisimmäksi vastaukseksi, englanti ja vieraat kielet toiseksi ja äidinkieli kolmanneksi yleisimmäksi. Kuitenkin tämän kysymyksen kohdalla liikunta oli mainittu lähes yhtä useasti tärkeimmäksi taidoksi kuin äidinkieli ja englanti. Lisäksi melkein saman verran oppilaista oli vastannut jonkin liikunnallisen harrastuksen olevan tärkein taito. Näin ollen tämän kysymyksen osalta liikunnan tärkeys nousi suureen rooliin, kuten Likert-asteikollisissa kysymyksissä. Lisäksi tämän kysymyksen kohdalla kolme oppilasta vastasi kaikkien taitojen olevan tärkeitä. Sosiaaliset taidot eri muodoissa oli myös mainittu tärkeimmäksi taidoksi useassa vastauksessa. Muutamia tai yksittäisiä mainintoja saivat muun muassa piirtäminen ja kuvaamataito, musiikki sekä rehellisyys. Perustelut näille valinnoille eri kategorioissa olivat samankaltaisia kuin yleisesti tärkeitä taitoja kysyttäessä.

Sinnikkään yrittämisen ja hyvän koulumenestyksen tärkeyttä kysyttäessä enemmistö oppilaista (51.3 %) vastasi pitävänsä sinnikästä yrittämistä tärkeämpänä kuin hyvää koulumenestystä. Yhtä tärkeinä yrittämistä ja koulumenestystä piti 43.4 % oppilaista. Hyvää koulumenestystä piti sinnikästä yrittämistä tärkeämpänä vain 5.3 % vastanneista oppilaista.

Kaavio 2. Osion "Kumpi on tärkeämpää koulussa (sinnikäs yrittäminen/hyvä koulumenestys/molemmat yhtä tärkeitä)?" vastausten jakautuminen koko aineistossa.

Taitojen arvostus

Oppilaiden arvostamia taitoja selvitettiin avovastausosiossa, jossa kysyttiin, "Mitä taitoja arvostat ja miksi?". Lisäksi yrittämisen vs. osaamisen arvostusta verrattiin kysymällä, kumpaa näistä oppilas arvostaa enemmän.

Kysyttäessä oppilailta "Mitä taitoja arvostat ja miksi?" sai liikunta selkeästi eniten mainintoja arvostettuna taitona; liikunta oli mainittu 17 kertaa ja erilaisia liikunnallisia harrastuksia kymmenen kertaa. Liikunnan arvostuksen perusteluiksi mainittiin muun muassa, että liikunta tekee hyvää, se on hyväksi lihaksille ja liikunta saa elimistön toimimaan paremmin. Lisäksi harrastusten arvostusta perusteltiin sillä, että ne olivat lajeja, joista oppilas itse pitää. Seuraavaksi poimintoja oppilaiden perusteluista:

"liikuntaa koska se tekee hyvää"

"Arvostan liikuntaa, koska se on hyväksi lihaksille"

"Tietty liikuntaa! Liikunnassa saa elimistön toimimaan paremmin! 😊"

"Ehkä liikuntaa muuten ihmiset olis huonossa kunnossa"

"liikuntaa koska se on hauskaa"

"kaikkea liikunnallista koska olen hyvä siinä"

"Liikunta koska haluan oppia liikunnassa uusia asioita ja tykkään liikunnasta"

"Liikuntaa koska se on mun koko elämä"

"Sähly ja siksi että siinä saa liikuntaa"

"Arvostan (piirtämistä), ratsastusta ja cheerleader koska minä itse tykkään niistä ja ne on taitoja mistä pidän itse eniten 🐾 🐿 🖋"

Toiseksi yleisin arvostettuna pidetty taito oli englanti ja vieraat kielet yleisesti. Nämä saivat yhteensä yhdeksän mainintaa. Englannin ja vieraiden kielten taitoa arvostettiin, sillä niiden koettiin olevan vaikeita, mutta myös hyödyllisiä:

"Englannin kieli koska se on vähän vaikeaa"

“Vieraita kieliä, koska ne ovat vaikeita”

“Englanti että voi puhua ulkomailla”

Lähes saman verran mainintoja saivat piirtäminen ja kuvaamataito, jotka saivat yhteensä kahdeksan mainintaa. Piirtämistä ja kuvaamataitoa arvostettiin, koska piirustuksia pidettiin hienoina ja myöskin kuvaamataitoa vaikeana taitona, jota täytyy harjoitella, jos haluaa olla siinä hyvä:

“Piirtämistaitoa, koska piirustukset ovat hienoja”

“kuvis on vaikea taito ja jos siinä haluaa olla oikeasti hyvä pitää harjoitella”

“Piirtämistä, koska se on kivaa”

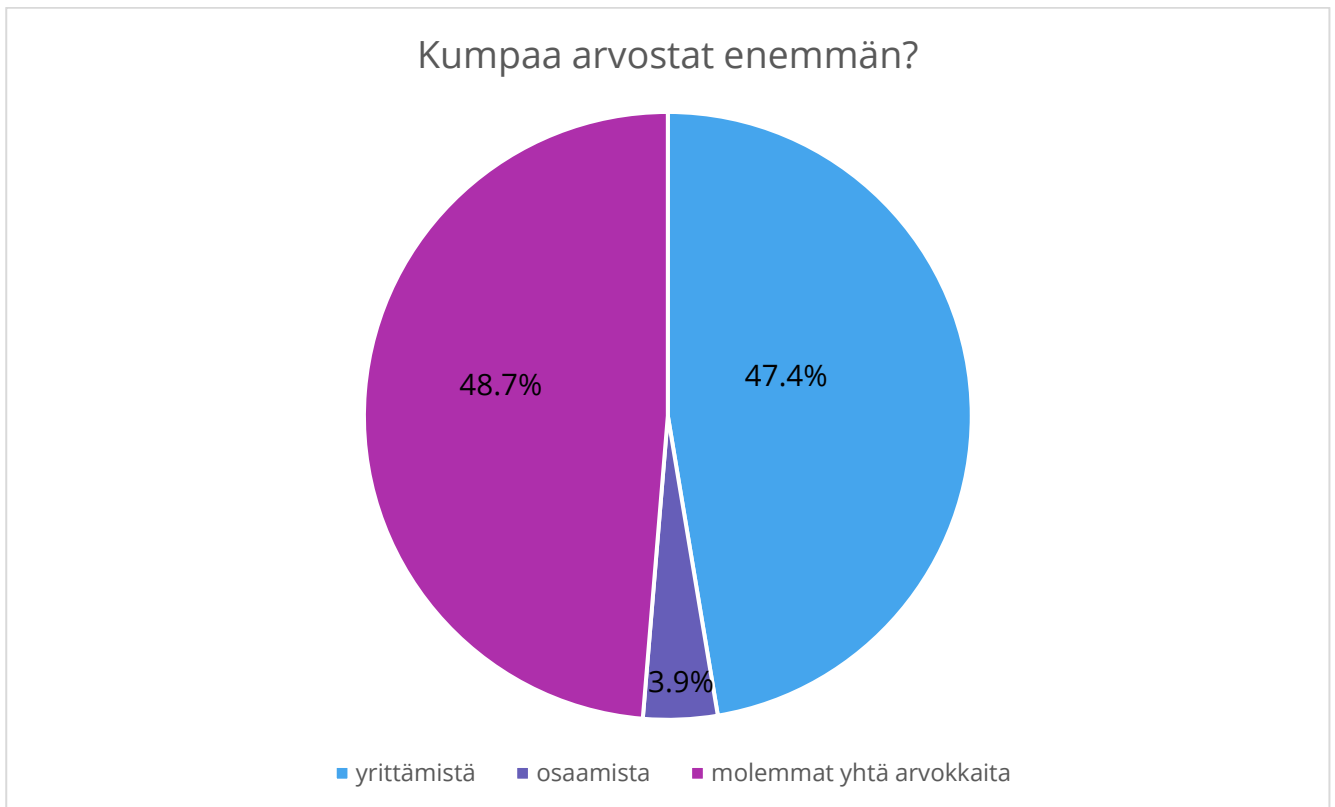
Monet muut kouluaineet saivat muutamia tai yksittäisiä mainintoja. Näistä muista taidoista eniten mainintoja sai äidinkieli, johon sisältyi lukeminen ja kirjoittaminen.

Erilaisia sosiaalisia taitoja oli mainittu arvostettavina viidesti. Näitä mainittuja taitoja olivat auttaminen, ystävällisyys, kaveritaidot sekä empatiakyky. Yksittäiset maininnat saivat rehellisyys, rohkeus ja itsetunto. Lisäksi neljä oppilasta vastasi arvostansa kaikkia taitoja. Eräs oppilas totesi taitojen arvostusta kysyttäessä seuraavaa:

“Kaikki taidot on mahtavia, olet hyvä tai huono olet silti ihminen”

Yrittämisen ja osaamisen arvostusta selvitettäessä kysyttiin, kumpaa arvostat enemmän, yrittämistä vai osaamista. Vastausvaihtoehtona sai myös valita molemmat. Lievä enemmistö vastanneista oppilaista (48.7 %) piti molempia vaihtoehtoja yhtä arvostettavina. Lähes yhtä suuri osa (47.4 %) oppilaista vastasi arvostavansa enemmän yrittämistä. Vain 3.9 % oppilaista vastasi arvostavansa osaamista enemmän kuin yrittämistä.

Kaavio 3. Osion “Kumpaa arvostat enemmän (yrittämistä/osaamista/molemmat yhtä arvokkaita)?” vastausten jakautuminen koko aineistossa.

Näiden tulosten mukaan taitojen tärkeyttä ja toisaalta taitojen arvostusta kysyttäessä taidot nousivat esiin erilaisin määrin. Esimerkiksi matematiikkaa pidettiin hyvin tärkeänä, sillä se oli kärjessä molemmissa kysymyksissä tärkeitä taitoja kysyttäessä. Arvostettuja taitoja kysyttäessä matematiikka ei kuitenkaan saanut kovinkaan montaa vastausta. Myöskin äidinkielen taitoja pidettiin hyvin tärkeinä, mutta arvostettujen taitojen kärkipäähän ne eivät sijoittuneet. Poikkeuksena esiintyi kuitenkin englanti ja muut vieraat kielet, sillä nämä olivat yleisimpien vastausten joukossa sekä tärkeissä että arvostetuissa taidoissa. Yrittämisen arvostusta ja tärkeyttä vertailtaessa suhteessa osaamiseen ja koulumenestykseen, olivat tulokset samansuuntaisia. Selkeä enemmistö oppilaista arvosti yrittämistä enemmän kuin osaamista, sekä piti tärkeämpänä sinnikästä yrittämistä kuin koulumenestystä.

5.1.2. Erot eri taitokokonaisuuksien tärkeydessä suhteessa toisiinsa

”Miten tärkeää sinun mielestäsi on osata seuraavia taitoja?” -osiosta muodostettiin aiemmin esitelty summamuuttujat (lukuaineet, taitoaineet ja sosiaaliset taidot). Näistä summamuuttujista tärkeimpänä pidettiin sosiaalisia taitoja; ne saivat suurimman keskiarvon (4.44), kun toiseksi suurimman saivat lukuaineet (4.16) ja niukasti pienimmän keskiarvon taitoaineet. (4.13). Sosiaalisten taitojen hajonta oli myös kaikista pienin Likert -asteikon vastausvaihtoehtojen 1–5 välillä (2.50–5).

Summamuuttujien välisissä keskiarvoissa erot olivat tilastollisesti merkitseviä verrattaessa lukuaineita ja sosiaalisia taitoja sekä taitoaineita ja sosiaalisia taitoja kahden riippuvan otoksen t-testin avulla. Vastaajat pitivät sosiaalisia taitoja tärkeämpänä kuin lukuaineet $t(75) = -4.286$, $p < .001$, $d = (-.492)$ sekä tärkeämpänä kuin taitoaineet $t(75) = -3.637$, $p < .001$, $d = (-.417)$. Sen sijaan lukuaineiden ja taitoaineiden välisessä keskiarvovertailussa ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa $t(75) = .238$, $p = .813$, $d = .027$.

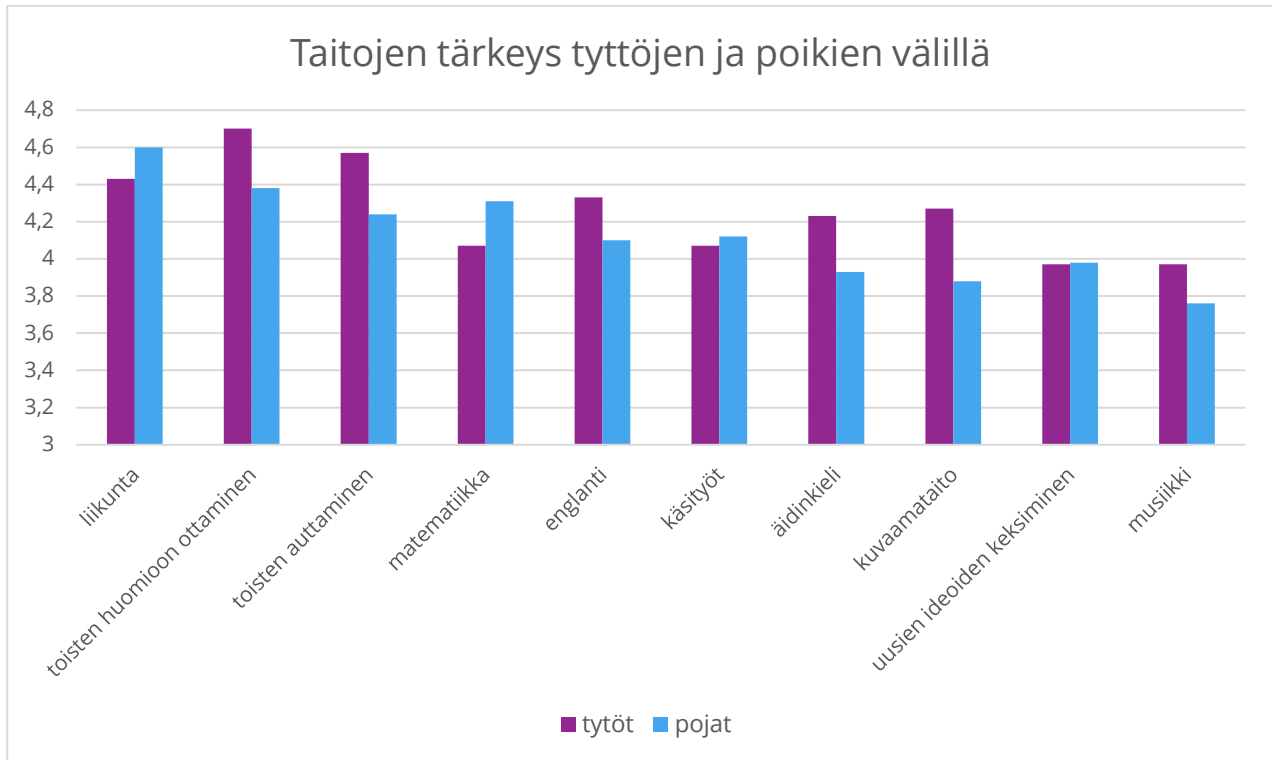
5.1.3. Sukupuolten, koulujen ja luokkien väliset erot tärkeinä pidetyissä taidoissa

Erot sukupuolten välillä

”Miten tärkeää sinun mielestäsi on osata seuraavia taitoja?” -osion vastausten sukupuolijakaumaa tyttöjen ja poikien välillä tarkasteltiin kahden riippumattoman otoksen t-testillä. Kuten aiemmin on esitelty, lomakkeella vastaajat valitsivat Likert -asteikolla omasta mielestään eri taitojen tärkeyttä parhaiten kuvaavan vaihtoehdon.

Erot tyttöjen ja poikien välillä kyseisen osion tarkastelussa olivat kokonaisuudessaan melko pieniä. Toisten huomioon ottamisen ero oli tilastollisesti merkitsevä sekä sen efekतिकoko keskimääräinen ($t = 1.968$, $df = 70$, $p = .046$, $d = .470$). Ryhmävertailutaulukosta ilmeni, että tytöt saivat tässä suuremman keskiarvon eli arvioivat toisten huomioon ottamisen keskimäärin tärkeämmäksi kuin pojat. Myös kuvaamataidon tärkeydessä oli tyttöjen ja poikien erossa pieni merkitsevyys ($t = 1.943$, $df = 70$, $p = .053$, $d = .464$). Pojat arvioivat kuvaamataidon vähemmän tärkeäksi. Muiden taitojen kohdalla keskiarvoissa ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja. Eroja keskiarvoissa oli kuitenkin

havaittavissa niin, että pojat olivat arvioineet liikunnan, matematiikan sekä käsityöt tärkeämmiksi kuin tytöt. Uusien ideoiden keksimisen keskiarvot olivat hyvin samanlaiset, ja muiden taitojen osalta tytöt arvioivat ne tärkeämmiksi kuin pojat (ks. liite 4).

Kaavio 4. Osion ”Miten tärkeää sinun mielestäsi on osata seuraavia taitoja?” vastauskeskiarvojen vertailu tyttöjen ja poikien välillä.

Kysyttäessä samojen taitojen tärkeyttä osiossa ”Kuinka tärkeänä uskot opettajasi pitävän seuraavia taitoja?”, olivat erot edellisen tavoin hyvin niukat sukupuolten välillä. Kahden riippumattoman otoksen t-testi suoritettiin kaikille muille taidoille ja osaamisalueille, paitsi toisten huomioon ottamiselle ja toisten auttamiselle. Näiden osioiden osalta eroja tarkasteltiin ei-parametrisen Mann-Whitney U-testin avulla, sillä niiden vinous ylitti arvon 2. Ainoastaan toisten auttaminen sai sukupuolten välillä tilastollisesti merkitsevän tuloksen ($p = .006$), tyttöjen arvioidessa sen opettajan mielestä tärkeämmäksi.

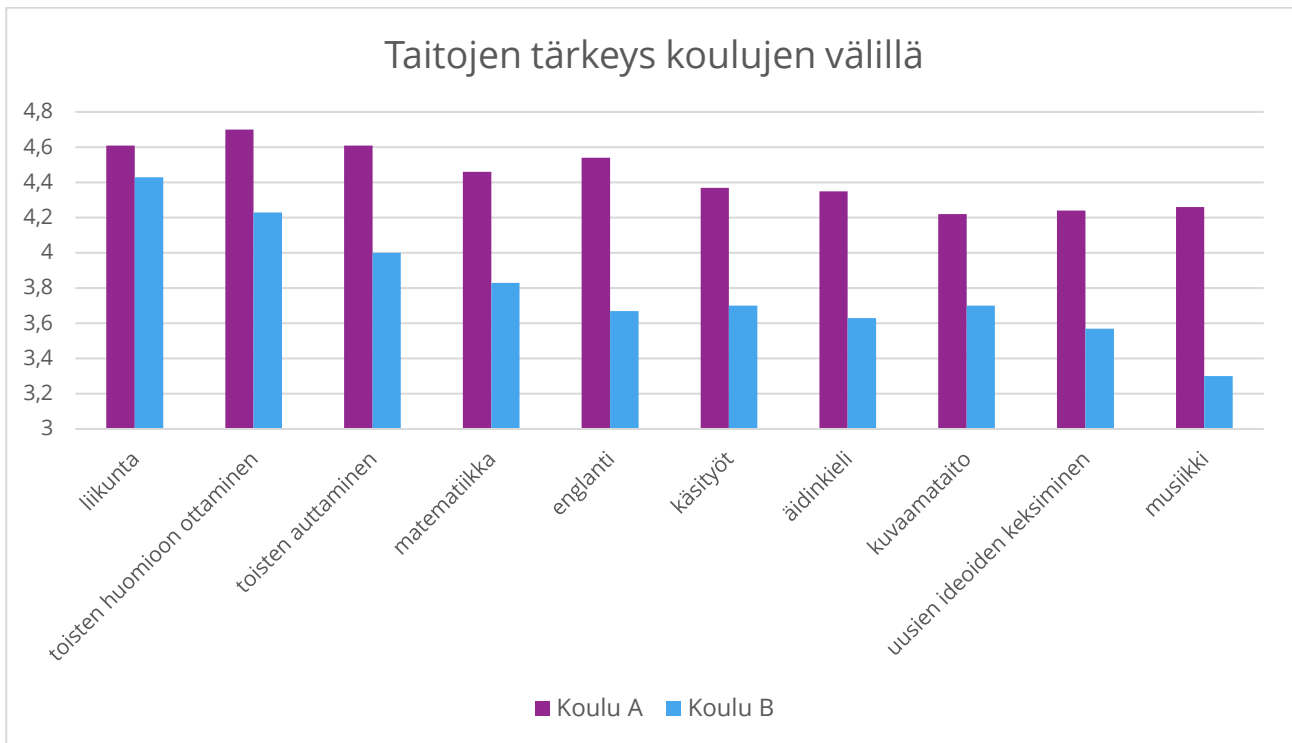
Vertailtaessa tyttöjen ja poikien eroja edellä esitellyillä summamuuttujilla, havaittiin että tytöt pitivät sosiaalisia taitoja tärkeämpinä kuin pojat ($t = 1.917$, $df = 70$, $p = .059$, $d = .458$), tuloksen jäädessä jonkin verran merkitsevän rajasta, mutta efektikoon ollessa kuitenkin keskimääräinen.

Yrittämisen ja osaamisen arvostusta ja tärkeyttä kartoittavassa osiossa voitiin ottaa tarkasteluun jokainen sukupuoli, sillä näiden osioiden vertailussa ei käytetty tilastollisia testejä, jotka olisivat vaatineet tarpeeksi suuria ryhmäkokoja. Yrittämisen ja osaamisen arvostusta kysyttäessä kaikki ryhmät (tytöt, pojat, muut) valitsivat selkeästi vähiten vaihtoehtoa ”osaaminen” enemmän arvostettavaksi kuin yrittäminen. Tytöt valitsivat eniten vaihtoehtoa ”yrittäminen” arvostettavammaksi ja poikien enemmistö arvosti molempia vaihtoehtoja. Muut valitsivat yhtä useasti yrittämisen sekä molemmat vaihtoehdot. Osiossa ”Kumpi on tärkeämpää koulussa - sinnikäs yrittäminen/hyvä koulumenestys/molemmat yhtä tärkeitä?”, tulokset jakautuivat hyvin samalla tavalla kuin edellisessä, hyvän koulumenestyksen saadessa selvästi vähiten valintoja kaikilta ryhmiltä. Kokonaisuudessaan näitä kahta osiota tarkasteltaessa, muut eivät valinneet kummassakaan kysymyksessä lainkaan keskimmäistä vaihtoehtoa (osaaminen / hyvä koulumenestys), kun taas tytöt olivat valinneet näitä vaihtoehtoja ryhmistä eniten, joskin heistäkin vain muutama. Pojat valitsivat keskimmäisen vaihtoehdon kummassakin kysymyksessä vain kerran.

Kokonaisuudessaan sukupuolten välisistä eroista voidaan todeta, että tytöt arvioivat sosiaalisia taitoja hiukan tärkeämmiksi kuin pojat, ja tytöt pitivät useampia taitoja hieman tärkeämpänä kuin pojat, mutta tilastollisesti merkitseviä eroja oli vain vähän.

Erot koulujen ja luokkien välillä

Tarkastellessa koulujen välisiä keskiarvoeroja osion ”Miten tärkeää sinun mielestäsi on osata seuraavia taitoja?” perusteella kahden riippumattoman otoksen t-testillä, oli keskiarvoero tilastollisesti merkitsevä kaikkien muiden taitojen, paitsi liikunnan osalta Koulun A arvioidessa taitojen tärkeyttä myönteisemmin. Erittäin merkitsevä ero oli musiikissa, joissa ($t= 4.579$, $df= 74$, $p <.001$, $d= 1.075$). Myös monen muun taidon kohdalla p-arvo oli alle .005 ja efektikoot olivat voimakkaita, lukuun ottamatta liikuntaa (ks. liite 5). Koulu A oli kauttaaltaan arvioinut taidot tärkeämmiksi kuin Koulu B, myöskin liikunnan, jonka ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä. Kun katsottiin samaa osiota luokkavertailuna, jossa verrattiin Koulun A luokkia keskenään sekä Koulun B luokkia keskenään, ei aineistosta löytynyt merkitseviä eroja.

Kaavio 5. Osion ”Miten tärkeää sinun mielestäsi on osata seuraavia taitoja?” vastauskeskiarvojen vertailu koulujen A ja B välillä.

Edellisen kanssa samoja taitoja kartoittavan ”Kuinka tärkeänä uskot opettajasi pitävän seuraavia taitoja?” -osion keskiarvoissa koulujen välillä oli t-testillä kartoitettaessa kaksi tilastollisesti merkitsevää tai melkein merkitsevää tulosta, eli musiikki ($t= 3.576$, $df=74$, $p= .003$, $d=.839$), äidinkieli ($t= 2.196$, $df= 74$, $p= .057$, $d= .515$), jotka Koulu A arvioi olevan tärkeämpiä opettajan mielestä. Toisten huomioon ottaminen ($p= .005$,) ja toisten auttaminen ($p= .003$) joille tehtiin ei-parametrinen Mann-Whitney U -testi, olivat kummatkin merkitseviä Koulun A arvioidessa nämä taidot myös opettajan mielestä tärkeämmiksi.

Summamuuttujien (lukuaineet, taitoaineet sekä sosiaaliset taidot) vertailu koulujen välillä tuotti kahden riippumattoman otoksen t-testillä jälleen merkitseviä eroja, kun Koulu A arvioi jokaisen summamuuttujan merkitsevästi tärkeämmäksi kuin Koulu B. Lukuaineet ($t=.3.980$ $df=74$, $p < .001$, $d=.934$) ja taitoaineet ($t= 4.222$, $df= 74$, $p < .001$, $d= .991$) sosiaaliset taidot ($t=3.403$, $df= 74$, $p=.003$, $d=.799$.) Luokkien välillä, kun Koulun A luokat ovat vertailussa keskenään ja Koulun B luokat keskenään, ei summamuuttujissa ollut merkitseviä eroja.

Yrittämisen ja osaamisen arvostusta ja tärkeyttä mittaavien osioiden suhteen kysymykseen ”Kumpaa arvostat enemmän” Koulun A enemmistö vastasi ”yrittämistä”, kun taas Koulun B enemmistö arvosti molempia yhtä paljon. Kysymykseen ”Kumpi on tärkeämpää koulussa?” kummankin koulun enemmistö vastasi vaihtoehdon ”sinnikäs yrittäminen”. Vaihtoehto ”molemmat yhtä tärkeitä” sai kuitenkin kummaltakin koululta lähes yhtä monta valintaa. Toista vaihtoehtoa ”osaaminen / hyvä koulumenestys” valittiin kummassakin koulussa selkeästi vähiten.

Kokonaisuudessaan ero Koulujen A ja B välillä oli selkeä. Koulun A oppilaat pitivät kaikkia kysytyjä taitoja tärkeämpänä kuin Koulun B oppilaat.

5.2. Koululaisen taidot, joissa neljäsluokkalaiset kokevat olevansa taitavia sekä näissä ilmenevät erot sukupuolten, koulujen ja luokkien vertailussa

Tässä luvussa esitellään toiseen tutkimuskysymykseen vastaavia tuloksia. Ensimmäisessä alaluvussa käsitellään sitä, missä kysytyissä taidoissa oppilaat kokivat olevansa taitavimpia ja missä puolestaan vähiten taitavia. Toisessa alaluvussa esitellään ryhmien (sukupuolten, koulujen ja luokkien) välillä havaittuja eroja koetussa osaamisessa.

5.2.1. Taidot, joissa oppilaat arvioivat olevansa taitavia

Oppilaiden käsityksiä omasta osaamisestaan selvitettiin Likert-asteikollisilla väittämillä, joiden vastausvaihtoehdot olivat 1: ei kuvaa minua, 2: kuvaa minua vähän, 3: siltä väliltä, 4: kuvaa minua melko paljon ja 5: kuvaa minua hyvin. Väittämiä oli yhteensä kolmetoista, malliesimerkkinä ”Olen hyvä matematiikassa” (ks. liite 1). Osioon kuului myös muutamia kouluviihtyvyyteen liittyviä väittämiä, mutta tässä osiossa tarkastellaan vain omaan osaamiseen liittyviä osioita.

Oma osaaminen oli arvioitu keskimäärin hyväksi jokaisen väittämän osalta, ja moodi oli jokaisen väittämän kohdalla joko 4 tai 5. Keskimäärin oppilaat kokivat olevansa taitavimpia liikunnassa, sillä väittämä ”Olen hyvä liikunnassa” sai suurimman keskiarvon, 4.41. Toiseksi ja kolmanneksi suurimmat keskiarvot saivat väittämät ”Olen hyvä käsitöissä” (ka. 4.33) ja ”Olen hyvä ottamaan toiset huomioon” (ka. 4.07).

Osaamiseen liittyvistä väittämistä pienimmät keskiarvot saivat väittämät "Olen hyvä uusien ideoiden keksimisessä" (ka. 3.64), "Olen hyvä äidinkielessä" (ka. 3.67) sekä "Olen hyvä englannin kielessä" (ka. 3.78). Mielenkiintoinen huomio on, että lukuaineet (äidinkieli, englanti ja matematiikka) saivat kaikki pienemmät keskiarvot kuin taitoaineet (liikunta, käsityöt, kuvaamataito, musiikki). Näiden tulosten mukaan oppilaat kokivat siis olevansa parempia taito- kuin lukuaineissa.

Taulukko 6. Likert -väittämäosion koettua osaamista kartoittavien väittämien tuloksia korkeimman keskiarvon saaneesta pienimpään.

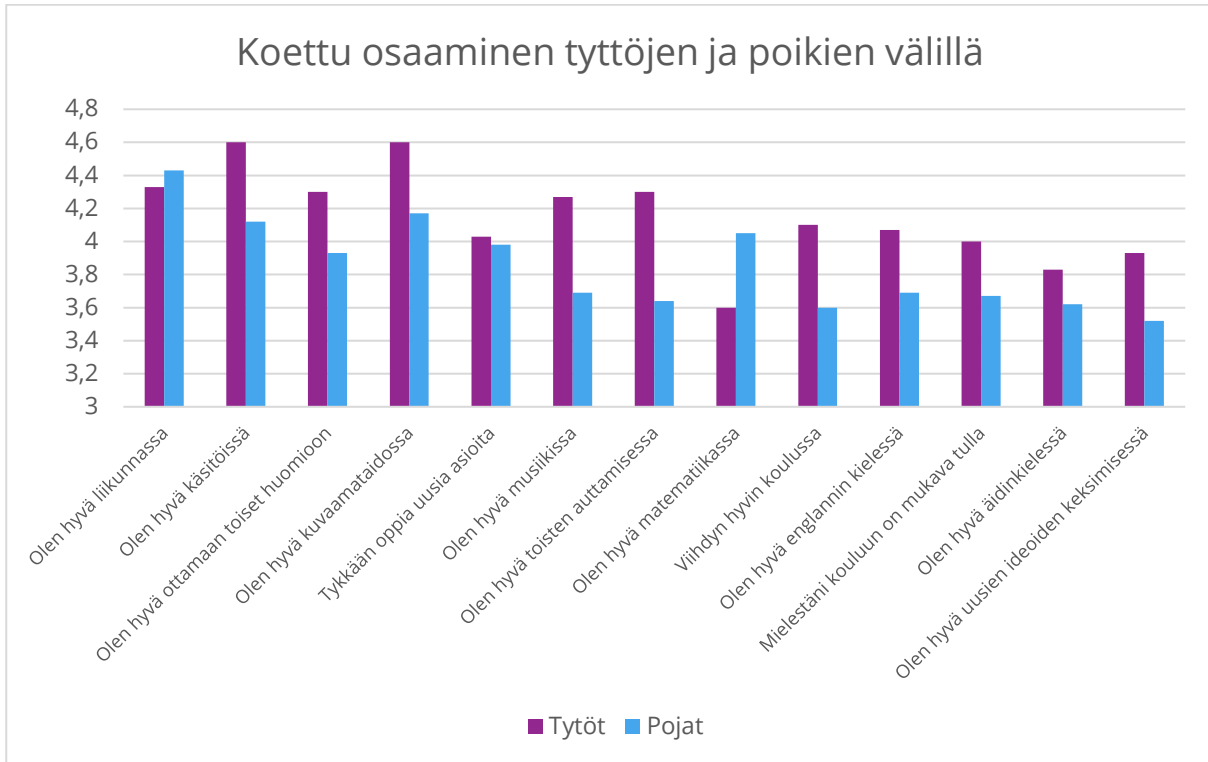
väittämä	N	keskiarvo	moodi	keskihajonta	vinous	huipukkuus	pienin arvo	suurin arvo
Olen hyvä liikunnassa	76	4.41	5	.786	.1.208	.831	2	5
Olen hyvä käsityöissä	76	4.33	5	.773	-.828	-.217	2	5
Olen hyvä ottamaan toiset huomioon	76	4.07	4	.838	-.545	-.377	2	5
Olen hyvä kuvaamataidossa	76	4.05	4	.937	-.907	.562	1	5
Olen hyvä musiikissa	76	3.93	4	.971	-.584	-.604	2	5
Olen hyvä toisten auttamisessa	76	3.86	4	.934	-.712	.261	1	5
Olen hyvä matematiikassa	76	3.82	4	1.128	-.943	.246	1	5
Olen hyvä englannin kielessä	76	3.78	4	1.150	-.951	.266	1	5
Olen hyvä äidinkielessä	76	3.67	4	.999	-.777	.468	1	5
Olen hyvä uusien ideoiden keksimisessä	76	3.64	4	1.080	-.484	-.290	1	5

5.2.2. Sukupuolten, koulujen ja luokkien väliset erot koetussa osaamisessa

Erot sukupuolten välillä

Osaamiskäsityksiä kartoittavan "Ei kuvaa minua (1) - Kuvaa minua hyvin (5)" väittämäsosion tarkastelussa tilastollisesti merkitseviä eroja tyttöjen ja poikien väliltä löytyi kahden riippumattoman otoksen t-testillä yhteensä seitsemästä väittämästä tyttöjen eduksi, väittämien kokonaismäärän ollessa kolmetoista (mukaan lukien kouluviihtyvyyteen liittyvät väittämät). Tarkastelussa mukana olleiden koettua osaamista mittaavien väittämien osalta tilastollisesti merkitsevä ero löytyi neljästä väittämästä kokonaismäärän ollessa kymmenen. Suurin ero löytyi väittämästä "Olen hyvä toisten auttamisessa", jonka tytöt arvioivat kuvaavan heitä paremmin kuin pojat. Tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä ($t=3.322$, $df= 70$, $p.< .001$, $d = .794$). Kaikissa näissä väittämissä, joissa merkitsevyys keskiarvojen välillä on havaittavissa, olivat tytöt arvioineet väittämän sopivan heihin keskimäärin paremmin. Pojat olivat koko osiossa arvioineet korkeamman keskiarvon vain kahdessa väittämässä (olen hyvä liikunnassa ja olen hyvä matematiikassa), mutta näissä ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä verrattuna tyttöjen keskiarvoon (ks. liite 6).

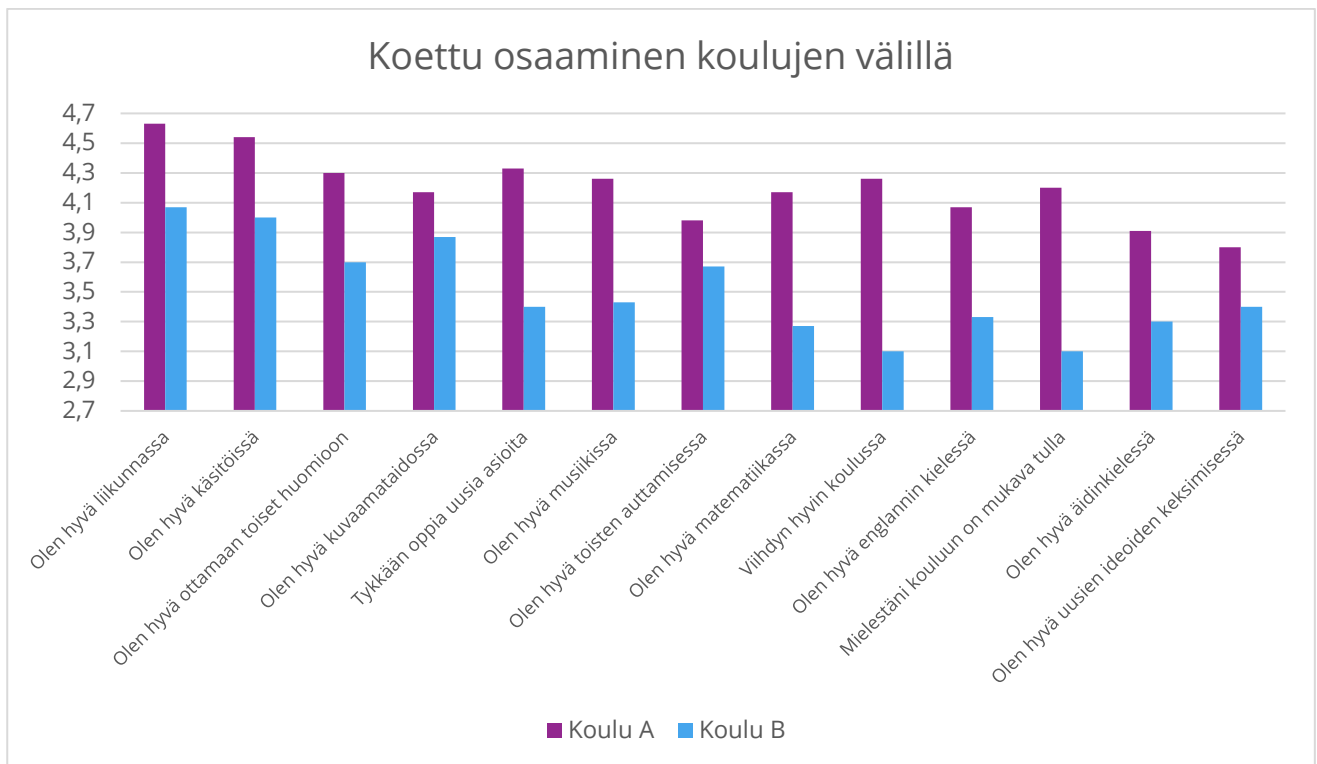
Kaavio 6. "Ei kuvaa minua (1) - Kuvaa minua (5)" - väittämien vastausten keskiarvovertailu tyttöjen ja poikien välillä.

Vuorikiipeilijätehtävässä vastaajat arvioivat omaa osaamistaan kaikkein tärkeimpänä pitämässään taidossa asteikolla 1–5. Kokonaisuudessaan pojilla oli tässä osiossa eniten hajontaa, sillä pojat olivat valinneet jokaista vaihtoehtoa 1–5, siinä missä muut olivat valinneet vaihtoehtoja 2–5 ja tytöt vaihtoehtoja 3–5. Tyttöjen valinnoista puuttuivat kokonaan kaksi alinta vaihtoehtoa, joten tyttöjen voitiin tältäkin osin katsoa arvioineen omaa osaamistaan myönteisimmin. Vuorikiipeilijä -osiolle tehty t-testi tyttöjen ja poikien välillä ei tuonut tilastollisesti merkitsevää tulosta, vaikkakin tytöt arvioivat oman osaamisensa keskimäärin hiukan korkeammalle tärkeimpänä pitämässään taidossa kuin pojat (tytöt= 4.0, pojat= 3.7).

Kokonaisuudessaan tytöt arvioivat itsensä keskimäärin paremmiksi useimpien väittämien kohdalla, kuin pojat. On kuitenkin huomioitava, että oman osaamisen arviointien ollessa keskimäärin hyvin myönteisiä sekä tytöillä että pojilla, eivät nämä tilastollisesti merkitsevät erot todellisuudessa näyttäytyä niin suurina.

Erot koulujen ja luokkien välillä

Osaamiskäsityksiä ja muutaman kysymyksen osalta myös kouluviihtyvyyttä kartoittavalle Likert – osiolla tehdyssä kahden riippumattoman otoksen t-testissä Koulun A oppilaat arvioivat omaa osaamistaan myönteisemmin kuin Koulu B jokaisen väittämän kohdalla. Kolmestatoista väittämästä kolme oli sellaisia, joissa merkitsevyyttä ei keskiarvoerossa ollut. Nämä kolme väittämää sisältyivät osaamista mittaavien kymmenen väittämän joukkoon. Väittämät olivat: ”Olen hyvä uusien ideoiden keksimisessä”, ”Olen hyvä toisten auttamisessa” ja ”Olen hyvä kuvaamataidossa”. Taitojen tärkeydessä uusien ideoiden keksiminen oli yksi kaikkein suurimman merkitsevyyden saaneista taidoista, mutta omaa osaamista koskevassa arvioinnissa tilanne oli päinvastainen kouluja vertailtaessa.

Kaavio 7. ”Ei kuvaa minua (1) - Kuvaa minua (5)” - väittämien vastausten keskiarvovertailu Koulujen A ja B välillä.

Osaamiskäsityksiä mittaavalle osiolla toteutetussa luokkavertailussa kummankaan koulun luokkien välillä ei ollut muutoin merkitseviä eroja, paitsi yhden väittämän kohdalla Koulun B osalta. Koulun B toisen luokan oppilaat arvioivat olevansa keskimäärin parempia liikunnassa niukasti merkitsevällä tuloksella, efektikoon ollessa kuitenkin vahva ($t = -2.035$, $df = 28$, $p = .051$, $d = -.743$).

Koulussa A luokkien välisissä eroissa eniten hajontaa oli väittämässä ”Olen hyvä uusien ideoiden keksimisessä”, mutta tulos jäi jonkin verran merkitsevän rajasta. Vuorikiipeilijä -tehtävän osalta koulujen tai luokkien väliltä ei löytynyt merkitseviä eroja, mutta yleisesti Koulun A oppilaat valitsivat selvästi eniten vuorikiipeilijää 4.

Kokonaisuudessaan Koulujen A ja B vertailusta voidaan todeta, että Koulun A oppilaat kokivat olevansa parempia kysytyissä taidoissa, kuin Koulun B oppilaat. Myös koulujen keskiarvoja vertailtaessa on huomioitava erojen olevan todellisuudessa melko pieniä, mutta kuitenkin johdonmukaisia sen suhteen, että Koulun A oppilaat arvioivat osaamistaan myönteisemmin Koulun B verrattuna (ks. liite 7).

6. Pohdinta

Pohdintaluvun alussa arvioidaan tutkimusta varten kehiteltyä kyselylomaketta ja sen toimivuutta ja soveltuvuutta neljäsluokkalaisille. Seuraavaksi käsitellään saatuja tutkimustuloksia tiivistäen keskeisimmät tulokset ja peilaten niitä aiempaan tutkimukseen ja opetussuunnitelman perusteisiin. Sen jälkeen tarkastellaan tutkimusetiikkaa, arvioidaan toteutettua tutkimusta kokonaisuudessaan ja eritellään mahdollisia jatkotutkimusaiheita. Lopuksi myös pohditaan tutkimuksessa ilmenneitä teemoja suhteessa laajempiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin, summaten näitä myös tutkimusmielenkiinnon näkökulmasta.

6.1. Lomakkeen arviointi

Tässä kappaleessa tarkastellaan kyselylomaketta, sillä varsinaisten tutkimuskysymysten lisäksi tutkimuksen tarkoituksena oli testata ja arvioida aineistonkeruuta varten kehitellyn kyselylomakkeen toimivuutta ja soveltuvuutta neljäsluokkalaisille oppilaille.

Koska tutkimusmielenkiinto keskittyy koulun kontekstiin, on kyselylomake rakennettu koulussa tarvittavien taitojen ja teemojen ympärille, kuitenkin poissulkematta muiden taitojen -kuten omien harrastusten ja mielenkiinnonkohteiden -esiin tuomista. Kyselylomakkeen rakenne

johdattaa vastaajan koulun kontekstiin jo ensimmäisissä kysymyksissä, joten voidaan löyhästi olettaa vastausten sisältävän ”koulumaisen” vastauksen elementtejä. Tätä punnittiin jo kyselylomaketta muodostaessa ja sen todettiin olevan tarkoituksenmukaista; lisäksi kysely myös toteutettiin koulussa, joka automaattisesti tuo kontekstia koulumaailmaan. Myös opetussuunnitelman perusteiden pyrkimys laaja-alaiseen osaamiseen, johon sisältyvät myös muut kuin perinteiset oppiaineet, tekee koulun kontekstista jo itsessään laajemman kokonaisuuden, johon myös monet arkitaidot ja omat vahvuusalueet kytkeytyvät.

Kuten opetussuunnitelman perusteita esittelevässä luvussa todettiin, ei koulu ole muusta maailmasta erillinen. Perusopetuslaki, siihen pohjautuvat opetussuunnitelman perusteet sekä paikkakuntakohtainen opetussuunnitelma pyrkivät luomaan tasapuoliset eväät elämään, jolloin myös ne taidot, joita ei suoraan koulutaidoiksi mielletäisi, ovat yhtä lailla tärkeitä ja arvokkaita taitoja. Vastaavasti korostuu myös yksilöllisyys ja yksilön kykyjen tavoittaminen. Tällöin esimerkiksi tämän tutkimuksen avovastauksissa tärkeinä pidetyt taidot ja näiden perustelut eivät ole irrallisia opetussuunnitelman tavoitteisiin nojatessa, vaikka niitä ei olisi suoraan juuri koulussa tarvittaviksi koulutaidoiksi mielletty. Lasten vastauksissa esiintyi tuloksissa eniten koulun oppiaineita, mutta niistä voitiin tavoittaa myös esimerkiksi omia harrastuksia, mielenkiinnonkohteita tai tunnetaitoja, kuten empatiakyky. Tutkijat eivät halunneet rakentaa taitoihin liittyvää kysymyksenasettelua myöskään liikaa vain oppiaineisiin tukeutuvaksi, etenkin, kun perusopetuksen nykyinen oppimiskäsityskään ei sitä puoltaisi.

Lomakkeen toimivuuden osalta kyselylomakkeessa huomattiin olevan muutama monitulkintainen kysymys. Esimerkiksi kysyttäessä ”Jos opettajaltasi kysytään missä olet hyvä, hän luultavasti vastaisi”, voi lukija olettaa kysyttävän sitä, missä opettaja on hyvä. Vaikka opettajan taitoa tulisi kysyä eri sanavalinnalla (missä hän on hyvä), ei sitä välttämättä neljäsluokkalainen osaa huomioida. Tämä puute tuli esille erään opettajan antamasta palautteesta, jonka mukaan kysymys oli joillekin haastava. Esitutkimuksessa tätä ei tullut ilmi. Tässä tutkimuksessa käsiteltäväksi ei tullut mukaan kyselylomakkeen lopussa oleva tarinan tuottamisen osio, mutta sen kohdalla ilmeni myös puutteita. Ohjeistuksena oli ”Keksi tarina, jossa kuvaat mukavaa päivää koulussa. Kerro mitä päivän aikana tapahtuu ja mikä saa sinut hyvälle mielelle koulussa”. Lomakkeen kehittämissä ”keksi”

sanalla pyrittiin ohjaamaan vastaajia siihen, että tarinan ei tarvitse kuvata todellista, tapahtunutta koulupäivää, vaan vastaaja voi kertoa, millainen olisi hänen kuvitelmissaan mukava koulupäivä, mitä siinä olisi mukana. Kuitenkin vastauksista kävi ilmi, että moni oppilas oli kertonut esimerkiksi, miten kyseinen päivä tai jokin muu normaali koulupäivä kului. Tämän voi kuitenkin ajatella myös positiivisena ilmiönä, jos koululaiset näkevät ensisijaisesti täysin normaalin koulupäivän mukavana.

Kokonaisuudessaan kyselylomake auttaa hahmottamaan neljäsluokkalaisten valmiuksia vastata samankaltaisiin kyselylomakkeisiin. Tämän tutkimuksen perusteella tulokset ainakin ovat lupaavat, sillä vastausten perusteella suurin osa vastaajista oli ymmärtänyt kysymykset ja jaksanut vastata niihin. Myöskin opettajien antaman palautteen mukaan kyselylomakkeiden täyttäminen oli oppilailta sujunut mukavasti, ja toteuttaminen oli ollut myös opettajalle helppoa, ohjeistuksen ja sähköisen lomakkeen ansiosta.

Kyselylomakkeen voi myös katsoa toimineen tarkoitustaan vastaavasti, sillä se tuotti tutkimusmielenkiintoa vastaavia, kiinnostavia tuloksia. Lisäksi tutkimuslomakkeella saatiin paljon aineksia myös toisenlaisille kysymyksenasetteluille ja tutkimusmielenkiinnon kohteille, mutta aineiston rajaamisen vuoksi monet kiinnostavat osiot aineistosta jouduttiin jättämään tarkastelun ulkopuolelle. Lomakkeen avulla saadaan yhdisteltyä sekä määrällisiä että laadullisia tuloksia, mikä antaa kiinnostavan tarkastelukulman. Kokonaisuudessaan tutkimuslomake antoi päivitettyä ja myös uudenlaista tietoa oppilaiden koetusta arvostuksesta ja tärkeydestä eri taitoja kohtaan, sekä heidän osaamiskäsityksistään.

6.2. Keskeiset tulokset ja niiden suhteutus opetussuunnitelmaan sekä aiempiin tutkimuksiin

Taitojen tärkeys ja arvostus

Ensimmäisenä tutkimusmielenkiinnon kohteena oli selvittää, millaisia taitoja neljäsluokkalaisten oppilaat pitävät tärkeinä ja arvostavat. Myönteinen havainto oli, että tulosten mukaan oppilaat pitivät kaikkia kysytyjä taitoja tärkeinä. Kaikista tärkeimmiksi kuitenkin nousivat valmiiksi

tarjottujen vaihtoehtojen osalta liikunta sekä sosiaaliset taidot. Vähiten tärkeäksi oppilaat arvioivat oppiainetaidoista musiikin ja kuvaamataidon. Oppilaat uskoivat opettajan pitävän kaikkia taitoja vielä hieman tärkeämpinä kuin he itse. Tärkeimpänä opettajan uskottiin pitävän sosiaalisia taitoja ja liikuntaa kuten oppilaat itsekin, vain käänteisessä järjestyksessä. Vähiten tärkeänä opettajan uskottiin pitävän samaan tyyliin taitoaineita, kuvaamataitoa ja käsitöitä, mutta mielenkiintoista on, että yhtä vähän tärkeänä opettajan uskottiin pitävän myös äidinkieltä. Vastaukset olivat kuitenkin hyvin paljon samansuuntaisia kuin oppilaiden omat tärkeysjärjestykset.

Mielenkiintoinen havainto on, että sosiaaliset taidot nousivat edellä mainitussa kysymyksenasettelussa tärkeämmäksi kuin muut taidot eli oppiaineet. Kuten opetussuunnitelman perusteita tarkastellessa todettiin (ks. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2014), korostuu koulun tavoitteissa perinteisten oppiaineiden omaksumisen lisäksi myös laaja-alaisen osaamisen piiriin katsotut tiedot ja taidot. Näistä monet kuten vuorovaikutustaidot, menevät juuri sosiaalisten taitojen kategoriaan, joka oli arvioitu tärkeäksi. Kun opetussuunnitelman perusteita esiteltäessä pohdittiin sen oppimiskäsityksen ja muiden teemojen mahdollista näyttäytymistä lasten vastauksissa, voidaan sosiaalisten taitojen tärkeyden osalta katsoa tuloksen olevan linjassa opetussuunnitelman tavoitteiden kanssa. Se, onko tulos tulkittavissa suoraan opetustavoitteiden aikaansaamaksi, on toki vain arvailua, mutta luultavasti kuitenkin yksi niistä syistä, jotka taustalla vaikuttavat. Opetussuunnitelman perusteiden lisäksi tärkeitä vaikutteita eri taitojen tärkeyteen tulee toki myös toveripiiristä, kotikasvatuksesta ja laajemmin yhteiskunnasta, jotka myös ovat muovaamassa koulussa vallitsevia käsityksiä.

Avovastausosiossa puolestaan tärkeimmäksi taidoksi nousi matematiikka, tuloksen ollessa tukena aiempien tutkimusten havainnoille, joissa muun muassa matematiikka nähdään korkealla eri oppiaineiden välisessä hierarkiassa (vrt. Rätty, Kasanen & Snellman, 2002). Yleisin perustelu matematiikan tärkeydelle oli sen hyödyllisyys töissä ja arkielämässä. Oppilaat näyttivät siis ymmärtävän hyvin matematiikan taitojen soveltuvuuden koulun ulkopuolisessa kontekstissa ja sen hyödyllisyyden. Tulokset vastaavat myös aiempia havaintoja siitä, että oppilaat kokevat matematiikan osaamisen hyödylliseksi (vrt. Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2020).

Yhtenä mielenkiinnon kohteena tässä tutkimuksessa oli tarkastella sitä, näyttäytyykö englannin kieli merkityksellisenä oppilaiden vastauksissa, sillä nykyään englannin kielen merkitys on suuri jo

alakouluikäisten lasten kohdalla (vrt. Huhta ja Leontjev, 2019). Avovastausosiossa taitojen tärkeyttä kysyttäessä englanti nousikin tärkeimmäksi taidoksi matematiikan jälkeen. Oppilaat näyttivät selvästi ymmärtävän englannin kielen hyödyllisyyden ja yleisyyden nykypäivän yhteiskunnassa, sillä englannin kielen tärkeyttä perusteltiin muun muassa tarpeellisuudella elämässä ja sillä, että se on yleiskieli.

Sosiaalisten taitojen tärkeys ei avovastausosiossa noussut kärkeen, toisin kuin valmiiden vastausvaihtoehtojen osiossa. Eri sosiaalisia taitoja oli kuitenkin mainittu tärkeiksi myös avovastausten kohdalla, lasten mainitessa muun muassa auttamisen, ystävällisyyden ja käytöstavat. Vaikka myöskin liikunta oli tärkeimpänä edellisessä kysymyksenasettelussa, ei sekään noussut avovastausosiossa tärkeimpien joukkoon. Pohdintaa herättävää onkin se, että vastaukset taitojen koe-tusta tärkeydestä muiltakin kohdin erosivat toisistaan, kun tärkeyttä kysyttiin valmiiden vaihtoehtojen kanssa ja toisaalta avovastauksin. Ainakin sosiaalisten taitojen vaihtelevuutta saattaisi selittää se, että avokysymyksessä oppilaille on koulun kontekstissa tullut mieleen ensimmäisenä oppiaineisiin liittyvät taidot, eivätkä sosiaaliset taidot. Näin ollen sosiaaliset taidot ovat voineet jäädä mainitsematta, vaikka niitä pidettäisiinkin tärkeänä. Koulun kontekstin ja muiden oppiaineisiin liittyvien kysymysten vaikutus voi olla avovastausosiossa muutoinkin nähtävissä, sillä vastaukset painottuivat vahvasti koulumaailmaan, vaikka avovastausten avulla pyrittiin saamaan vastauksia ylipäätään tärkeinä pidetyistä taidoista, rajoittamatta mahdollisia vastauksia vain koulun oppiaineisiin liittyviin taitoihin.

Taitojen arvostusta kysyttäessä avovastauksin, nousi liikunta arvostetuimmaksi. Vastausten perusteluista voidaan nähdä, että oppilaat arvostavat liikuntaa, koska se on hyväksi terveydelle ja kunnolle, sekä myös oman mielenkiinnon kohde. Myös arvostusta kysyttäessä englanti nousi esille, toiseksi arvostetuimpana taitona, mikä vahvistaa pohdintaa englannin kielen kasvaneesta merkityksestä. Englantia arvostettiin sen hyödyllisyyden vuoksi, mutta myös toisaalta siksi, että se koettiin vaikeana oppiaineena. Sama perustelu esiintyy myös kolmanneksi arvostetuimman taidon, kuvaamataidon kohdalla; sitä arvostettiin, sillä taitoa pidettiin vaikeana ja harjoittelua vaativana. Näiden vastausten perusteella oppilaat siis arvostavat sekä hyödyllisiä että haastavia taitoja. Liikunnan ja englannin korkea arvostus vastaa aiempia tutkimustuloksia, sillä sama ilmiö on havaittu myös Palviaisen (2008) tutkimuksessa, jossa nämä oppiaineet nousivat arvostetuimmiksi

suomalaisten alakoululaisten joukossa. Englannin kielen arvostuksen ollessa kenties hieman uudempi ilmiö, on liikunta näyttäytynyt oppilaiden mielestä arvostettavana oppiaineena jo useamman vuosikymmenen ajan. Tätä tukee esimerkiksi Ecclesin ym. (1993) tutkimus, jossa sekä tyttöjen että poikien osalta liikunta nousi kahden arvostetuimman oppiaineen joukkoon.

Tutkimuksessa selvitettiin myös, arvostavatko ja pitävätkö oppilaat yrittämistä vai menestymistä tärkeämpänä. Tulosten mukaan oppilaat arvostivat enemmän yrittämistä kuin osaamista, sekä pitivät tärkeämpänä sinnikästä yrittämistä kuin hyvää koulumenestystä. Tämäkin on mielenkiintoinen havainto, sillä ilmiön voisi olettaa olevan suhteellisen uusi. Koulumaailmassa menestyksen ja sitä kautta arvioinnin merkitys lienee aina ollut suuri, mutta näiden mittarit ovat kehittyneet suuntaan, joka tavoittaa muunkin kuin pelkästään hyvät tulokset ja arvosanat. Tästä esimerkkinä voidaan mainita, että yksi uudistetun opetussuunnitelman perusteiden ydinasioista on monipuolinen arviointi, joka tukee oppilaan kehitystä ja huomioi muunkin, kuin numeerisen todistuksen muodossa annetun arvion (ks. Opetushallitus, Perusopetuksen opetussuunnitelman ydinasiat). Mahdollisesti rinnalle on alkanut kehittyä yleisempi käsitys siitä, että omalla tasollaan parhaansa yrittäminen on arvostettavaa. Samankaltaisen kykyjen ja tärkeiden taitojen monipuolisen huomioinnin voi opetussuunnitelman perusteissa havaita henkilökohtaisten ominaisuuksien arvostamisena ja laaja-alaisen osaamisen huomioimisena (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2014). Toisaalta voi olla, että oppilaiden vastauksiin on vaikuttanut se, että valitut vaihtoehdot vaikuttavat suotavammilta, etenkin jos ympäröivässä yhteiskunnassa ja koulumaailmassa pyritään arvostamaan enemmän myös yrittämistä.

Tutkimuksen tulosten mukaan neljäsluokkalaiset pitivät sosiaalisia taitoja tärkeämpinä kuin luku- ja taitoaineita, ja ero oli tilastollisesti merkitsevä. Tämä tukee pohdintaa siitä, että sosiaalisiin taitoihin kiinnitetään huomiota myös koulun kontekstissa. Taitoaineet saivat tärkeydessä vain hieman pienemmän keskiarvon kuin lukuaineet.

Ryhmiä väliset erot koetussa tärkeydessä

Tutkimusmielenkiintona oli myös selvittää ryhmien välisiä eroja taitojen koetussa tärkeydessä. Valmiiden väittämien avulla taitojen tärkeyttä kysyttäessä tyttöjen ja poikien välillä vastaukset

jakautuivat melko samankaltaisesti, eivätkä erot olleet suuria. Tytöt kuitenkin arvioivat toisten huomioon ottamisen tilastollisesti merkitsevästi tärkeämmäksi kuin pojat. Myös kuvaamataidon tärkeydessä oli tyttöjen ja poikien välillä pieni merkitsevyysero niin, että tytöt pitivät kuvaamataitoa tärkeämpänä kuin pojat.

Taitojen koettua tärkeyttä kartoittavan osion vertailussa olivat Koulun A oppilaiden arviot korkeampia jokaisen taidon kohdalla, joista ainoastaan liikunnan kohdalla ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä. Opettajan oletettua mielipidettä tarkastellessa eivät koulujen erot sen sijaan olleet niin selkeät, joskin saman suuntaiset. Tämän tuloksen osalta voikin pohtia, olisiko opettajan rooli ja auktoriteetti kuitenkin erityisesti alaluokilla vielä niin merkittävä, ettei tämän suhtautumista eri taitoihin juuri kyseenalaisteta. Tähän toki vaikuttaa myös muutenkin aineistonkeruun sidonnaisuus juuri koulun kontekstiin, kuten yleisesti voidaan lomakkeen vastauksia tarkastellessa huomioida. Myös suotavan vastaamisen näkökulmasta opettajan oletettuihin mielipiteisiin voi olla "oletusten mukaista" vastata myönteisiä arvioita, kun taas oman henkilökohtaisen näkökulman osalta suotavasta vastaamisesta on kenties helpompi poiketa (vrt. Tilastokeskus, 2007).

Koettu osaaminen

Oppilaiden käsityksiä omasta osaamisesta kysyttäessä selvisi, että oppilaat kokivat olevansa keskimäärin taitavia jokaisella kysytyllä taitoalueella. Kaikkein taitavimmiksi oppilaat kokivat itsensä liikunnassa, jonka jälkeen käsitöissä ja toisten huomioon ottamisessa. Heikoimmaksi (vaikka kuitenkin suhteellisen hyväksi), oppilaat kokivat oman osaamisensa uusien ideoiden keksimisessä, äidinkielessä sekä englannin kielessä. Aiemmissä avovastauksissakin oppilaat kertoivat kokevansa englannin kielen haastavana oppiaineena. Äidinkielen osalta puolestaan koettu osaaminen voi olla jopa epäselvä asia, sillä äidinkieleen kuuluu monta erilaista osa-aluetta, kuten lukeminen, kirjoittaminen, kielitieto ja vuorovaikutustaidot. Tämä vuoksi oman osaamisen keskimääräinen arviointi voi vaikuttaa haastavalta. On kuitenkin kiinnostava pohdinnan aihe, mitkä muut tekijät voisivat liittyä siihen, että oppilaat kokevat olevansa parempia taitoaineissa ja sosiaalisissa taidoissa, kuin lukuaineissa. Lukuaineissa menestyminen voidaan esimerkiksi nähdä työläämmäksi, sillä ne

vaativat paljon lukemista ja ulkoa opettelemista. On myös mahdollista, että muita kuin lukuaineita tulee harjoitettua todennäköisesti enemmän myös koulun ulkopuolella.

Ryhmiä väliset erot koetussa osaamisessa

Tyttöjen ja poikien osaamiskäsityksiä vertailtaessa selvisi, että tytöt kokevat olevansa poikia taitavampia useimmilla kysytyillä osa-alueilla tilastollisesti merkitsevästi. Sukupuolten välillä vuorikiipeilijä -tehtävässä tytöt olivat myös arvioineet olevansa keskimäärin hieman parempia valitsemasaan taidossa kuin pojat ja muut, eivätkä tytöt olleet valinneet lainkaan alimpia vaihtoehtoja 1–2. Vaikka kyse onkin koetusta osaamisesta, voi tulos mahdollisesti olla yhteydessä siihen, että tytöt menestyvät poikia paremmin yleisesti useimmissa oppiaineissa (vrt. Vainikainen & Hautamäki, 2018). Tämä voi johtua myös tyttöjen myönteisemmästä suhtautumisesta oppimiseen (Vainikainen & Hautamäki, 2018). Suurin ero tyttöjen ja poikien välillä on väittämässä ”Olen hyvä toisten auttamisessa”. Koko osiossa poikien koetun osaamisen keskiarvo oli suurempi vain liikunnan ja matematiikan osalta, eikä ero ollut näiden kohdalla tilastollisesti merkitsevä. Poikien tyttöjä vahvempi käsitys omasta osaamisestaan liikunnan ja matematiikan suhteen on havaittu myös muussa tutkimuksessa. Jo Ecclesin ym. (1993) tutkimus osoitti poikien kykyuskomusten olevan suuremmat kuin tytöillä liikunnassa ja matematiikassa. Myös useissa uudemmissä tutkimuksissa on saatu samanlaisia tuloksia poikien korkeammasta kykykäsityksestä matematiikan suhteen. (ks. esim. Palviainen, 2008; Nurmi ym., 2014; Vasalampi ym., 2020). Lisäksi esimerkiksi Xiang ym. (2003) ovat todenneet poikien uskovan kykyihinsä liikunnassa tyttöjä enemmän. Ecclesin ym. (1993) tulokset näkyvät tässä tutkimuksessa samankaltaisina myös tyttöjen osalta, sillä tässäkin tyttöjen koetun osaamisen keskiarvot ovat suuremmat kuin pojilla lukemisessa (tässä äidinkielenä) sekä musiikissa. Tyttöjen korkeamman käsityksen omasta osaamisestaan musiikissa on todennut myös Palviainen (2008), ja Vasalampi ym. (2020) ovat havainneet tyttöjen korkeamman osaamiskäsityksen luku- ja kirjoitustaidossa. Lukutaidon osalta tämän äidinkielen koettua osaamista ilmentävän tuloksen voidaan katsoa olevan linjassa myös PISA-tulosten kanssa, jotka jo vuoden 2000 ensimmäisestä arvioinnista lähtien ovat osoittaneet tyttöjen pärjäävän paremmin lukutaidossa. Vaikka linja on sama kaikissa OECD-maissa, on tämä sukupuolten välinen ero Suomessa toistuvasti yksi suurimmista (Leino ym., 2019).

Vaikka monet tutkimukset tyttöjen ja poikien todellisen osaamisen eroista ovat esimerkiksi suomalaisten lasten kohdalla olleet havaittavissa vasta nuoruusikäen tultaessa (ks. PISA, TIMSS), syntyvät koetun osaamisen erot mahdollisesti jo paljon aikaisemmin. Useissa tutkimuksissa onkin jo havaittu, että pojat ja tytöt suoriutuvat todellisuudessa lähes samantasoisesti matematiikassa ja luku- ja kirjoitustaidossa, mutta sukupuolten väliset erot koetussa osaamisessa näkyvät jo varhain koulupolulla (Vasalampi, 2020). Nämä havainnot tukevat myös tämän tutkimuksen tuloksia, jossa tyttöjen ja poikien koetun osaamisen ero oli melko johdonmukaisesti tyttöjen eduksi. Kun aiemman tutkimuksen ja tilastotiedon valossa on todettu esimerkiksi opintojen keskeyttämisen kosketavan enemmän poikia ja miehiä, on syytä pohtia juurtaako tämä osittain juurensa jo alaluokilla syntyneisiin käsityksiin ja uskomuksiin itsestä oppijana. Vaikka pitkän aikavälin yhteyksien havaitsemiseen kaivattaisiin laajaa pitkittäistutkimusta, voi esimerkiksi tyttöjen ja poikien lukutaidossa olevan kuilun vaikutuksia, sekä laajemmin koulutuksellisen tasa-arvon toteutumisen haasteita pohtia ja yrittää tavoittaa mahdollisimman varhain. Kuten teoriataustaa esitellessä todettiin, opetussuunnitelman perusteisiin ja perusopetuslakiin nojaten suomalaisen peruskoulun tulisi pystyä tarjoamaan yhtäläiset edellytyksen sukupuoleen tai taustaan katsomatta. Koulumaailma tuntuu tästä huolimatta olevan hyvin erilainen tytöille ja pojille, lähtien jo pystyvyyden ja yhteenkuuluvuuden kokemuksesta (Pöysä & Kupiainen, 2018).

Vertailtaessa kouluja keskenään on mielenkiintoista huomata, että Koulun A oppilaat ovat arvioineet sekä taitojen tärkeyttä että omaa osaamistaan keskimäärin Koulun B oppilaita myönteisemmin. Koettua osaamista tarkastelevan osion tuloksissa Koulu A sai korkeamman keskiarvon jokaisen väittämän kohdalla, kaikkien paitsi kolmen ollessa myös tilastollisesti merkitseviä. Mitä tulee koulujen vertailuun ja kolmeen väittämään, joissa ero ei ollut merkitsevä, oli yksi näistä ”Olen hyvä uusien ideoiden keksimisessä”, mikä on kiinnostavaa, sillä uusien ideoiden keksiminen oli taitojen tärkeyttä kysyttäessä yksi suurimmista eroista koulujen välillä. Kuten jo aiemmin esitettiin, ei taitojen tärkeys ja koettu osaaminen välttämättä näyttäyty yhdenmukaisena lasten vastauksissa.

Koulujen väliset erot ovat siis selvästi havaittavissa, vaikka yleiskatsaus koko aineistossa taitojen tärkeyden ja koetun osaamisen suhteen on myönteinen. Koulujen erot olivat melko johdonmukaiset niin, että esimerkiksi kummassakaan koulussa yksi luokka ei selvästi laskenut tai nostanut koulun keskiarvoa. Sen sijaan Koulun A kummatkin luokat olivat melko yhteneväisesti arvioineet taitojen tärkeyttä ja omaa osaamistaan paremmin, kun taas Koulun B luokkien oppilaat hiukan

heikommin. Jos spekuloidaan erojen syitä, voidaan katsoa havaituksi jonkinlainen koulukohtainen ero, sen sijaan luokkakohtaista eroa ei voida tästä aineistosta havaita. Tämä osalta voikin pohtia, näkyykö Koulun A oppilaiden myönteisemmissä arvioissa jokin ylemmän tason ilmiö, kuten koulukohtainen toimintatapa ja kannustava ilmapiiri. Kannustavan ilmapiirin on koululaistutkimuksissa todettu vaikuttavan kouluhyvinvointiin ja olevan ylipäätään oppimisen kannalta merkittävä tekijä. (ks. esim. Janhunen, 2013; Nurmi ym., 2014.). Näin ollen myös myönteisesti koetun osaamisen selittyminen tämän kaltaisten taustatekijöiden vaikutuksesta, ainakin osittain, voisi olla mahdollinen. Myöskään puhtaan sattuman ja esimerkiksi aineistonkeruuajankohdan mahdollista vaikutusta ei ole syytä vähätellä, vaikka tulos onkin ajatuksia herättävä.

6.3. Tutkimusetiikka

Tämän tutkimuksen toteuttamisessa eettiset kysymykset korostuivat erityisesti vastaajien alaikäisyyden huomioimisessa, mutta myös organisaatiotason lupa-asioiden varmistamisessa parhaalla mahdollisella tavalla. Lupamenettelyiden osalta on lähdetty liikkeelle ottamalla sähköpostitse yhteyttä tutkimuksen suunnitellun toteutusalueen koulutusjohtoon ja tiedusteltu mahdollisuuksia tutkimuksen toteuttamiselle alueen kouluissa. Kun lupa koulutusjohdolta oli myönnetty, olivat tutkijat yhteydessä koulujen rehtoreihin, esitellen tutkimuksen tarkoituksen, toteutustavan ja tiedustellen mahdollisuutta toteuttaa tutkimusta kyseisissä kouluissa. Myös yhteydenotto tiettyihin kouluihin näyttäytyy tietynlaisena eettisenä kysymyksenä, kun pohditaan, millä perusteella valinnat on tehty. Tässä meneteltiin alustavan tutkimussuunnitelman kannalta parhaaksi katsomalla tavalla etsiä tutkimusalueen kouluista sellaiset, joissa täyttyy aineistonkeruun kannalta tarvittavat luokkamäärät. Rehtoreilta saadun luvan myötä tutkijat ottivat sähköpostitse yhteyttä koulujen opettajiin, varmistaen osallistumishalukkuuden, jonka jälkeen heidän kanssaan yhteistyössä alettiin suunnitella tutkimuksen toteutusta. Tässä vaiheessa opettajille toimitettiin lasten huoltajille osoitettu lupalomake, joka toimi suostumuksena oman huollettavan osallistumiselle tutkimukseen. Lupalomake lähetettiin huoltajille Wilma -järjestelmän kautta luettavaksi noin viikkoa ennen tutkimuksen suunniteltua toteutusajankohtaa (ks. liite 2).

EU:n tietosuoja-asetus (GDPR) ohjeistaa, että tiedonkeruun yhteydessä tietojen säilyttämisestä ja tiedonkeruutavasta on informoitava mahdollisimman avoimesti. Tutkijat halusivat olla informoinnissa tarkkoja myös sen suhteen, että Microsoft –Forms –lomake kerää tietoja myös EU:n ulkopuolelle, (ks. Microsoftin tietosuojalauseke) josta lasten huoltajia niin ikä informoitiin heille suunnatussa lupalomakkeessa. Tietosuoja-asiat ovat jatkuvasti tarkemman valvonnan alaisuudessa, ihmisten henkilötietojen ollessa yhä enemmän sähköisessä muodossa ja aiheen myös ajankohtaisesti puhuttava. Tietosuojan ja siihen kytkeytyvän anonymiteetin varjeleminen on toki ollut osa hyvää tieteellistä käytäntöä jo ennen vuonna 2018 kaikkialla EU –maissa käytäntöön otettua tietosuoja-asetusta, mutta näiden uudistusten myötä oli syytä perehtyä tarkemmin muuttuneisiin säästöksiin ja tietosuojalakiin, sähköisen aineistonkeruun ja taltiointin tuodessa omanlaisensa lisä vastuun muun muassa tietojen turvallisesta arkistoinnista. Tietosuojaan liittyvien, erityisesti aineistonkeruutapaan kytkeytyvien kysymysten kanssa tutkijat tutustuivat aiheeseen erikseen vielä asiantuntevan henkilön avustuksella. Tieteentekijöillä on vastuu siitä, että tutkimus sen kaikkine vaiheineen noudattaa vaadittua lainsäädäntöä ja toteuttaa tieteellisen vapauden mukanaan tuomaa vastuuta (ks. Itä-Suomen yliopisto, tutkimuseettiset ohjeet). Anonymiteetin osalta tämän tutkimuksen vahvuutena on vastaajien lähestulkoon täydellinen anonymiteetti myös tutkijoiden näkökulmasta, sillä tutkijat eivät ole henkilökohtaisesti tavanneet vastaajia, eikä vastaajien henkilötietoja kerätty missään vaiheessa aineistonkeruuta. Koulu ja sukupuoli ovat käytännössä ainoat tutkijoiden tiedossa olevat tunnistetiedot, lisäksi joidenkin avovastausten paljastaessa yksittäisiä tietoja vastaajien kouluarjesta. Näin tunnistetietojen häivyttäminen tutkimuksesta onnistui yksilöiden osalta hyvin.

Koska koulujen osalta lukijalla on tiedossa alue ja osallistujamäärät, voi tämän luokitella mahdollisesti löyhäksi tunnistetiedoksi, mutta samalla kummankin tiedon ollessa raportoinnin osalta tärkeää ja kuitenkin informaatiotasoltaan melko niukkaa, eivät ne liene haitallisia. Koulujen tunnistetietojen häivyttämiseksi on päätetty jättää luokkakoot kuitenkin ilmoittamatta. Lisäksi avovastausten raportoinnissa on tutkijoiden huomioitava tarkasti koulujen anonymiteetti avovastausten käsitellessä kouluarjen kokemuksia ja siellä olevia tärkeitä asioita.

Tutkimusetiikkaan liittyy myös tieteen avoimuus, jonka pyrkimyksenä on muun muassa edesauttaa sen läpinäkyvyyttä, saavutettavuutta ja yhteisen hyvän agendaa (ks. esim. Itä-Suomen

yliopisto, avoin tiede). Tämän tutkimuksen osalta huoltajien suostumuksen lisäksi yhtä tärkeää on lasten oma halukkuus osallistua tutkimukseen. Tämän ja muutenkin tieteellisen tutkimuksen tekemisestä saatavan tiedon kannalta tutkijat painottivat, että osallistujaluokkien oppilaille informoidaan ja kerrotaan tutkimuksesta avoimesti. Vastajille myös ilmaistaan lomakkeen lopussa kiitokset tärkeästä panoksesta, joka heidän antamallaan vastauksilla tälle tutkimukselle on (ks. liite 1)

6.4. Tutkimuksen arviointi

Kuten kyselylomakkeen tarkastelun yhteydessä todettiin, voidaan tutkimuksen katsoa antaneen tutkimusmielenkiinnon mukaista tietoa taitojen koetusta tärkeydestä, niiden arvostuksesta sekä koetusta osaamisesta. Tutkimuksen luotettavuuden arviointi suhteessa aiempaan tutkimukseen on siltä osin hankalaa, ettei täysin vastaavia kysymyksenasetteluja ole aiemmissa tutkimuksissa käytetty. Myös aineistonkeruumenetelmä oli uusi suhteessa Itä-Suomen yliopiston aiempaan kyselyyn ja osaamista koskevaan tutkimukseen (ks. Esim. Rätty, Kasanen & Snellman, 2002; Kasanen, 2003; Kärkkäinen, 2011). Aineistonkeruutavan suhteen voikin pohtia, olisiko kenties haastattelu tuonut syvyyttä ja myöskin verrattavuutta aiempiin tutkimuksiin ja tätä pohditaankin vielä lyhyesti jatkotutkimusmahdollisuuksia esiteltäessä. Tässä tutkimuksessa pyrittiin kuitenkin mahdollisimman hyvin huomiomaan aiempien aihepiirin tutkimusten antama tietopohja, jonka avulla erityisesti kyselylomaketta ja sen kysymyksenasettelua muotoiltiin.

Koska tutkimus on toteutettu poikkeusaikana Covid-19-viruksen vuoksi, on myös sen mahdollisia vaikutuksia tutkimukselle hyvä pohtia. Tutkimuksen toteutus sähköisellä lomakkeella mukaili siinä mielessä hyvin ajankohtaa, että yhä useampi aiemmin vuorovaikutteisesti toteutettu tilanne on siirtynyt etävuorovaikutuksen pariin. Näin oli myös tämän tutkimuksen osalta, kun tutkijat eivät itse päässeet paikanpäälle ohjeistamaan ja valvomaan aineistonkeruuta Covid-tilanteen rajoitusten vuoksi. Vaikka tämä oli anonymiteetin kannalta hyvä asia, voi esimerkiksi oppilaiden motivoinnin näkökulmasta pohtia, millä tavalla tutkijoiden läsnäolo olisi vaikuttanut lomakkeen täyttöön ja siihen orientoitumiseen. Voi olla, että opettajan ohjeistamana koulumainen vastaaminen on ollut korostuneempaa kuin mitä se olisi tutkijoiden ohjeistamana ollut. Vaikka koulumainen

vastaaminen on luonnollisesti osa koululaisen taitoja kartoittavaa tutkimusta, voisi aineistonkeruutilanteen poikkeavuus koulupäivästä olla tutkijoiden läsnä ollessa suurempaa ja näin vaikuttaa myös vastauksiin. Myös esimerkiksi aineistonkeruutilanteeseen liittyvät tekijät, kuten sen ajoittuminen suhteessa muuhun koulupäivään on seikka, johon tutkijat eivät tässä tutkimuksessa päässeet pureutumaan. Ajoittuminen on siinä määrin mielenkiintoinen tekijä, että myös sillä voi olla vaikutusta vastauksiin sekä lomakkeen pariin motivointiin.

Tämän tutkimuksen vahvuutena voidaan nähdä laadullisen ja määrällisen aineiston sekä näiden mukaisten metodien yhdistäminen. Laadullinen aineisto tukee ja täydentää tilastollisilla menetelmillä saatua tietoa. Toisaalta laadullisen aineiston tarkastelu voi myös haastaa tilastollisen analyysin tuloksia, sillä laadullinen aineisto tavoittaa määrällistä paremmin myös yksilötason ilmiöitä ja vapaasti tuotettu aineisto voi nostaa esille seikkoja, joita ennalta määrätyissä vaihtoehdoissa ei osata ottaa huomioon.

Tutkimuksen ansioihin lukeutuu myös se, ettei aiemmin ole paljoa tutkimustietoa näin useiden oppiaineiden osalta, saati niiden suhteutumisesta sosiaalsiin taitoihin. Aiemman tutkimuksen keskittyessä muun muassa oppiaineiden ja niissä suoriutumisen vertailuun, antaa tämä tutkimus näkökulmaa laajemmin koululaisen taitoihin, jotka laaja-alaisen osaamisen myötä painottuvat yhä enemmän myös muihin, kuin perinteisiin oppiaineisiin. Myös taitojen koettua tärkeyttä koskevaa tutkimusta oli hankalampi löytää, verrattaessa esimerkiksi arvokkuuteen. Tässä tutkimuksessa ei ollut tietoa oppilaiden todellisesta osaamisesta, mutta tarkoituksena olikin selvittää vain oppilaiden itse kokemaa osaamista todellisen osaamisen sijaan.

6.5 Jatkotutkimusideoita

Tätä tutkimusta varten kehitellyssä kyselylomakkeessa olisi aineksia myös toisenlaiseen tarkasteluun. Lomakkeella saatiin aineistoa muun muassa myös kouluviihtyvyyden tarkasteluun, ja siihen liittyen olisikin mielenkiintoista tehdä jatkotutkimusta. Jatkotutkimuksessa voitaisiin esimerkiksi tarkastella, onko kouluviihtyvyydellä, osaamiskäsityksillä tai taitojen arvostuksella ja tärkeydellä jonkinlaista yhteyttä. Koska kouluviihtyvyydellä ja siihen liittyvillä osatekijöillä on väistämättä vaikutusta myös koulusuoriutumiseen sekä itsestä muodostuviin käsityksiin, on kouluviihtyvyyden

merkitys koulupolulle erittäin tärkeä tutkimusaihe. Esimerkiksi aiemmin mainitun Mannisen (2018) tutkimuksen havainnot koetun koulumenestyksen ja viihtyvyyden myönteisestä yhteydestä tuntuvat loogisilta ja korostavat koetun osaamisen tärkeyttä. Toisaalta esimerkiksi PISA-tutkimusten tulokset ovat antaneet hyvin päinvastaista dataa juuri todellisen koulusuoriutumisen ja viihtyvyyden ristiriidasta suomalaislasten tuloksissa, kun viihtyvyys on koulusuoriutumiseen verrattuna alhaista. Kouluviihtyvyys kattaa alleen laajoja osa-alueita, jolloin myös koulumaailmaan kytkeytyvät muut elämänalueet, kuten esimerkiksi sosiaaliset suhteet ja niissä koettu yhteenkuuluvuus ovat teemoja, joita pelkkien oppimistulosten tarkastelu ei tavoita. Myös koetun osaamisen ja sitä myötä oppijaminäkuvan vaikutus viihtyvyydelle voisikin olla keskeinen tutkimuskohde todellisen osaamisen rinnalla.

Kiinnostava jatkotutkimusaihe olisi myös tutkimuksen muokkaaminen pitkittäistutkimukseksi. Kun samoja teemoja (taitojen tärkeys ja arvostus, osaamiskäsitykset) tutkittaisiin alemmilla luokilta yläasteelle saakka, saataisiin laaja-alaisesti tietoa näiden käsitysten muodostumisesta ja muuttumisesta pitkin koulupolkua. Aineistonkeruumenetelmään ja sen soveltuvuuteen tulisi kuitenkin tarkoin kiinnittää huomiota, sillä tässä tutkimuksessa käytetty kyselylomake on kehitetty nimenomaan neljäsluokkalaisten ikäryhmälle soveltuvaksi.

Jatkotutkimuksena voisikin tutkia myös sitä, minkälaisia tuloksia saataisiin toisenlaisilla aineistonkeruumenetelmillä, kuten esimerkiksi haastattelulla. Haastattelun avulla voisi tavoittaa lomaketta paremmin yksilötason kokemuksia ja sitä, miten taitojen tärkeyttä, arvokkuutta ja koettua osaamista sanoitetaan ja perustellaan. Vaikka lomakkeen avovastauksia tarkastelemalla saatiin katsoa näihin teemoihin myös tässä tutkimuksessa, toisi haastattelun vuorovaikutteisuus sekä kirjalliseen tuottamiseen verrattuna kenties rikkaampi sanallinen kerronta syvyyttä aiheen tarkasteluun. Näin ollen tämän tutkimuksen jalostaminen haastatteluksi olisi erittäin mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe.

Tärkeinä ja arvostettavina pidettyihin taitoihin ja koettuun osaamiseen vaikuttaa paljon myös ympäristön tarjoama palaute, tuki ja odotukset, erityisesti koulupolun alussa näihin liittyvien käsitysten vasta muotoutuessa (Nurmi ym., 2014). Näin siis muiden ihmisten arvioinnit ovat niin ikään merkittäviä tekijöitä taitojen ja kyvykkyyden hahmottamisessa. Tässä ovat keskeisessä roolissa esimerkiksi huoltajat, joiden arvioita lastensa osaamista ja kehittymismahdollisuuksia kohtaan on

tutkittu muun muassa Riitta Kärkkäisen tutkimuksessa (2011), sen kartoittaessa myös lasten omia sekä opettajien arvioita. Kärkkäisen tutkimustulosten perusteella lapset arvioivat osaamistaan myönteisemmin kuin opettajat ja huoltajat, kun taas huoltajat myönteisemmin kuin opettajat (Kärkkäinen, 2011). Olisikin kiinnostavaa tutkia lasten ja näiden huoltajien, sekä opettajien näkemysten yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia tässä tutkimuksessa kartoitettujen teemojen ja aihealueiden osalta.

Kodin ja koulun puolelta saadussa tuessa ja arvioissa osaamisen suhteen on helposti myös ristiiriitaa, johon vaikuttavat monet sosioekonomiset taustatekijät, kuten vanhempien koulutustausta. Esimerkiksi ammattikoulutettujen vanhempien arvioiden lastensa osaamisesta on havaittu poikkeavan enemmän opettajan arvioista, siinä missä akateemisesti koulutettujen vanhempien arvioissa oli yhteys myös opettajien arvioihin (Kärkkäinen, 2011.) Näin myös kodin ja koulun osalta olisi mielenkiintoista tehdä vertailua myös arvokkaina ja tärkeinä pidettyjen taitojen osalta.

Tätä tutkimusta varten kehitellyllä lomakkeella saatiin kerättyä tietoa muun muassa siitä, mitä oppilas uskoo opettajan ja luokatovereiden ajattelevan oppilaan omista taidoista, minkä voisi liittää osaamiskäsitysten tutkimiseen. Oletetun mielipiteen lisäksi myös todellinen tuki ja palaute ovat tärkeässä roolissa. Kuten tämän tutkimuksen teoreettisessa katsauksessa todettiin, on opettajan antamalla tuella merkitystä koulunkäyntiin liittyviin käsityksiin ja toisaalta saatu tuki ei myöskään välttämättä toteudu tasavertaisesti sukupuolten välillä (ks. Palsdottir, Asgeirsdottir, & Sigfusdottir, 2012; Bokhorst, Sumter & Westenberg, 2010). Näin esimerkiksi opettajan ja oppilaan omien arviointien välistä yhteyttä tutkittaessa olisi mielenkiintoista tehdä samankaltaista ryhmien välistä vertailua, kuin tässä tutkimuksessa tehtiin taitojen tärkeyden, arvostuksen ja koetun osaamisen suhteen. Myös aiemmin mainitut havainnot koetun osaamisen eroista sukupuolten välillä jo melko varhain, tämän tutkimuksen tukiessa tätä havaintoa, antaisivat myös tärkeää jatkotutkimuksen aihetta varhaisen puuttumisen näkökulmasta.

Koska monissa tutkimuksissa korostuu juuri sukupuolten välinen vertailu, on huomioitava, että tämänkaltainen lähestymistapa voi olla muuttumassa lähitulevaisuudessa. Sukupuolen moninaisuus on ajankohtaisesti puhuttava aihe ja esimerkiksi Suomessa keväällä 2021 oikeudenmukaisempaa translakia ajava "Oikeus olla" -kansalaisaloite pyrkii muun muassa saavuttamaan sukupuoli-identiteettiin liittyvien perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisen myös lapsilla ja nuorilla (ks.

Oikeus olla – Kansalaisaloite oikeudenmukaisemman translain puolesta, 2021). Voikin olla niin, että nais- ja miessukupuolen vertailuun painottuva tutkimus ei tulevaisuudessa saa niinkään aukotonta vastaanottoa, kun tietoisuus, mahdollisuudet ja ihmisoikeudet parantuvat. Olisi myös tärkeää pohtia keinoja, joilla kaikki ryhmät voidaan tutkimuksissa huomioida paremmin, jos osa niistä esimerkiksi jää tutkimusaineistossa aliedustetuiksi ja tämän johdosta tilastollisen analyysin ulkopuolelle.

6.6 Lopuksi

Tämän tutkimuksen laajempaan tutkimusmielenkiintona oli tarkastella yhteiskunnallisten muutosten koulumaailmaan mukanaan tuomia teemoja ja niiden mahdollista näyttäytymistä tutkimustuloksissa. Kuten edellä esitettiin, englannin kielen korostunut merkitys muuttuvassa maailmassa oli selvästi havaittavissa lasten tärkeinä ja arvokkaina pitämässä taidoissa. Avovastausten perusteluissa ilmeni myös laajemmin globalisaatioon liittyviä seikkoja kuten englannin kielen tarpeellisuus ulkomailla pärjäämisen ja matkustelun vuoksi sekä lisäksi vuorovaikutus vierasta kieltä puhuvien kanssa. Tähän liittyi vastauksissa myös sosiaalinen ulottuvuus, jolloin kavereita voidaan ajatella löydettävän myös ulkomailta.

Vieraiden kielten osalta on kiinnostavaa, tuleeko englannin kielen asema yleisesti muuttumaan esimerkiksi teknologian mahdollistaessa yhä vuorovaikutteisemmän ympäristön eri kulttuurien välillä. Esimerkiksi kouluissa tarjotaan yhä enemmän myös muita vieraita kieliä jo alaluokilla ja tätä perusteellaan muun muassa sillä, että muun kuin englannin kielen oppiminen vaatii enemmän systemaattista harjoittelua kuin englanti, jota lapset oppivat melko paljon jo vapaa-aikanaan. Englannin kielen vankkaa asemaa lasten arjessa ajaa erityisesti jo aiemmin mainitut videopelit, joiden pääasiallinen kieli on usein englanti (Huhta & Leontjev, 2019). Aihetta käsiteltiin esimerkiksi Itä-Suomen yliopiston ajankohtaisten aiheiden verkkosivuilla loppuvuodesta 2019 Nina Venheen kirjoituksessa ”Pieni lapsi oppii vieraan kielen mutkattomasti”, jossa pohdittiin mahdollisen toisen vieraan kielen varhaisen aloittamisen etuja. Toisen vieraan kielen aloittaminen mahdollisimman varhain olisi hyödyllistä, sillä vieraan kielen omaksumisen on havaittu olevan vahvimmillaan alakoulun ensimmäisillä luokilla (ks. esim. Nurmi ym., 2014).

Mitä tulee taitojen suhteutumiseen tärkeydessä ja arvostuksessa, on perinteisten kyvykkyyttä ilmentävien oppiaineiden, kuten matematiikan, tärkeys edelleen suuri. Tutkimustulosten myötä voikin myös pohtia mahdollista kovien tieteiden hierarkian murtumista ja todeta tulosten olevan jopa hiukan ristiriitaiset tämän sen suhteen. On selvää, että perinteisten oppiaineiden lisäksi tässä tutkimuksessa jalansijaa tärkeyden ja arvostettavuuden osalta saivat myös monet muut taidot, kuten englannin kieli ja sosiaaliset taidot. Myös esimerkiksi arvostusten suhteen taito -ja taideaineisiin ja näihin liittyviin harrastuksiin kytkeytyvä arvostus nousi matematiikan edelle, joka voi ilmentää lasten maailmassa yleisesti arvokkaita asioita myös koulumaailman ulkopuolelta. Silti kuitenkin matematiikan ollessa avovastausten eniten mainintoja saanut tärkeä taito ja sen saamat perustelut elämässä pärjäämisen suhteen kertovat matematiikan vankasta asemasta koulumaailmassa. Jos jokin on tärkeää koulumaailmassa, voidaan sen olettaa heijastelevan myös syvempiä yhteiskunnallisia arvoja ja asenteita, jotka voivat muuttuvan maailman ohella kulkea myös toisiinsa eri tahtiin.

Siinä missä opetussuunnitelman perusteet korostavat laaja-alaista osaamista ja monenlaisten kykyjen arvokkuutta osana oppijaminäkuvan muotoutumista, on hiukan nurinkurista, että esimerkiksi jatko-opintoihin suuntautuessa korostuvat jälleen enemmän matemaattiset aineet ja todistusvalinta. Todistusvalinnan voidaan tutkimustulosten perusteella olettaa suosivan naissukupuolta, sillä paremman lukutaidon ja koulumenestyksen voi luultavimmin nähdä ylioppilastodistuksissa. Nykyinen tie korkeakouluihin suosii todistusvalinnan painottumisen myötä yhä enemmän myös lukiota ammattioppilaitosten sijaan, mikä luo erityistä painetta vasta peruskoulunsa päättävälle nuorille ja lisää luultavasti myös sukupuolten välistä epätasa-arvoa poikien enemmistön suuntautuessa peruskoulun jälkeen ammattioppilaitoksiin. (ks. Tilastokeskus, koulutukseen hakeutuminen, 2017). Siinä missä tämä luo eriarvoisuutta sukupuolten ja eri koulutusvalintojen välillä, koskee eriarvoisuus myös taitoja ja kyvykkyyttä ylipäättään, kun tietynlainen osaaminen on arvokkaampaa ja elämässä etenemisen kannalta tuottavampaa kuin toinen.

Tämä tutkimus selvitti taitojen koettua tärkeyttä ja arvostuksia sekä koettua osaamista niin yksilötason vastausten, sukupuoli -ja kouluvertailun kuin saadun kokonaiskuvan avulla. Kyselylomake pyrittiin muodostamaan niin, että se nojaisi sekä aiempaan tutkimukseen että ajankohtaisiin teemoihin, kuten laaja-alaisen osaamisen kautta tavoitettuihin sosiaalisiin taitoihin perinteisten

oppiaineiden rinnalla. Siinä missä tutkimus selvitti koululaisen taitoja, selvitti se myös elämäntaitoja, joita pidetään tärkeinä yli oppiainerajojen, mukaan lukien lasten omat harrastukset.

Koulu ja siten myös opetussuunnitelma perusteineen on historiallisessa ajassa muuttuva ja rakentuva, yhteiskunnallisia ilmiöitä peilaava ja poliittinenkin kokonaisuus, joka jatkuvasti tasapainoilee perinteiden ja muuttuvan maailman vaatimusten, odotusten ja uskomusten kohdistuessa siihen. Näin esimerkiksi yksi tämän tutkimuksen pohdinnan alainen teema, eli koulun kontekstin ja koulumaisen vastauksen vaikutus lomakkeella saatuun tietoon luo paradoksin; koulussa toteutettu ja sen kontekstiin sidottu tutkimus on ja saakin edustaa koulumaisen vastaamisen piirteitä, mutta yhtä lailla kaikki mitä koulussa tapahtuu, on sidoksissa laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin, sen arvomaailmaan, kotikasvatukseen ja moneen muuhun mikä lasten vastauksiin, mielipiteisiin ja elämään vaikuttaa.

Lähteet

Bokhorst, C.L.; Sumter, S.R. & Westenberg, P.M. (2010). Social support from parents, friends, classmates, and teachers in children and adolescents aged 9–18 years: who is perceived as most supportive? *Soc Dev*, 19 (2), 417–26.

Bornholt, L. J. (1996, 2001). *Ask-Kids – Aspects of Self Knowledge Social and Physical*. The University of Sydney.

Dweck, C.S. (2000). *Self-theories – their role in motivation, personality and development*. Philadelphia Pa.: Psychology Press.

Eccles, J.; Wigfield, A.; Harold, R.D. & Blumenfeld, P. (1993). Age and gender differences in children's self- and task perceptions during elementary school. *Child development*, 64 (3), 830 – 847.

Eduskunta/ Riksdagen. OECD-tietopaketti, haettu 29.5.2021 osoitteesta:

<https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kv-jarjestot/oecd/Sivut/default.aspx>.

EU:n tietosuojaja-asetus. Haettu 29.5.2021 osoitteesta:

<https://tietosuojaja.fi/gdpr>

Gignac, G. E. (2019). *How2statsbook* (Online Edition 1). Perth, Australia: Author.

Harinen, P. & Halme, J. (2012). *Hyvä, paha koulu. Kouluhyvinvointia hakemassa*. Suomen UNICEF. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisu 56.

Haukka, A. (2012). *Lasten kykykäsityksen koulun kontekstissa: yleis- ja erityisoppilaita vertaileva tutkimus*. Itä-Suomen yliopisto.

Huhta, A. & Leontjev, D. (2019). *Kieltenopetuksen varhentamisen kärkihankkeen seurantapilotti – Loppuraportti*. Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto.

Itä-Suomen yliopisto. Avoin tiede. Haettu 7.6.2021 osoitteesta:

<https://www.uef.fi/fi/avoin-tiede>

Itä-Suomen yliopisto. Tutkimuseettiset ohjeet. Haettu 5.6.2021 osoitteesta:

<https://kamu.uef.fi/student-book/tutkimuseettiset-ohjeet/>

Janhunen, K-M. (2013). Kouluhyvinvointi nuorten tulkitsemana. Akateeminen väitöskirja. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Itä-Suomen yliopisto. Joensuu: Kopijyvä Oy.

Jyväskylän yliopisto. (2018). Alkuportaatt seuranta tutkimus: Lapset, vanhemmat ja opettajat koulupolulla. Haettu 5.6.2021 osoitteesta: <https://www.jyu.fi/edupsy/fi/tutkimus/tutkimushankkeet/firststeps>

Kansalaisaloite.fi: Oikeus olla –kansalaisaloite oikeudenmukaisemman translain puolesta. Haettu 4.6.2021 osoitteesta: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/8320>

KARVI – Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. (2019). Millaista on yhdeksäsluokkalaisten kielellinen osaaminen? Suomen kielen ja kirjallisuuden arvioinnin 2019 päätulokset.

Kasanen, K. (2003). Lasten kyvykäsitykset koulussa. Joensuun yliopisto.

Karjalainen, L. (2015). Tilastotieteen perusteet. Toinen painos. Otavan kirjapaino Oy.

Kärkkäinen, R., Rätty, H. & Kasanen, K. (2010). How are children's perceptions of the malleability of their academic competencies related to their teachers' and parents' views? *Social Psychology of Education*, 13 (4), 557-573.

Kärkkäinen, R. (2011). Doing better? Children's and their parents' and teachers' perceptions of the malleability of the child's academic competences. University of Eastern Finland: Joensuu.

Leino, K.; Ahonen, A. K.; Heinonen, N.; Hiltunen, J.; Lintuvuori, M.; Lähteinen, S.; Lämsä, J.; Nissinen, K.; Nissinen, V.; Puhakka, E.; Pulkkinen, J.; Rautopuro, J.; Sirén, M.; Vainikainen, M-P. & Vettenranta, J. (2019). Pisa 2018 ensituloksia. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:40. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Linnala, H. & Tuomela, M. (2018). "Nyt aion saada tästä kokeesta kympin": Valtakunnallisen matematiikan kokeen virittämät kyvykäsitykset alakoulun oppilailla. Itä-Suomen yliopisto.

Manninen, S. (2018). Kouluviihtyvyys ja siihen liittyvät tekijät peruskoulussa ja toisen asteen opinnoissa. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta.

Microsoftin tietosuojalauseke. Haettu 17.5.2021 osoitteesta:

<https://privacy.microsoft.com/fi-fi/privacystatement>

Muukkonen, L. (2007). Apua, matikan koe! Psykologian pro gradu -tutkielma. Joensuun yliopisto.

Mäenalanen, N. & Turunen, H. (2016). Ekaluokkalaisten lasten kyvykäsitykset ja oppijaminäkuva: toiminnalliseen ja perusopetukseen osallistuvien lasten vertaileva tutkimus. Itä-Suomen yliopisto.

Nurmi, J-E.; Ahonen, T.; Lyytinen, H.; Lyytinen, P.; Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. (2014). Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Opetushallitus. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Määräys 1 /011/2004; Määräys 2 /011/2004; Määräys 3 /011/2004. Vammalan kirjapaino Oy. Haettu 5.6.2021 osoitteesta:

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet_2004.pdf

Opetushallitus. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2014:96. Helsinki, Next Print Oy. Haettu 5.6.2021 osoitteesta:

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Opetushallitus. Perusopetuksen opetussuunnitelman ydinasiat. Haettu 7.6.2021 osoitteesta:

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-ydinasiat>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. PISA-tutkimus ja Suomi. Haettu 28.5.2021 osoitteesta:

<https://minedu.fi/pisa>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2020). Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaus sivistysvaliokunnan selvityspyyntöön 12.3.2020.

Oppivelvollisuuslaki 1214/2020. Haettu 7.6.2021 osoitteesta:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2020/20201214>

Palviainen, J. (2008). Oppilaiden liikunnan ja muiden oppiaineiden arvostusten muutokset alakoulusta yläkouluun. Jyväskylän yliopisto.

Palsdottir, A.; Asgeirsdottir, B. B. & Sigfusdottir, I. D. (2012). Gender difference in wellbeing during school lessons among 10-12-year-old children: The importance of school subjects and student-teacher relationships. *Scandinavian journal of public health*, 40 (7), 605-613.

Perusopetuslaki. 31.8.1998/628. Haettu 17.5.2021 osoitteesta:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Pöysä, S. & Kupiainen, S. (2018). Tytöt ja pojat koulussa. Miten selittää poikien heikko suoriutuminen peruskoulussa? Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 36/2018.

Rokka, P. (2011). Peruskoulun ja perusopetuksen vuosien 1985, 1994 ja 2004 opetussuunnitelmien perusteet poliittisen opetussuunnitelman teksteinä. Akateeminen väitöskirja; Tampereen yliopisto; Kasvatustieteen yksikkö. Tampereen Yliopistopaino Oy -Juvenes Print.

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (2010). Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi (9–36). Tampere: Vastapaino.

Räty, H.; Kasanen, K. & Snellman, L. (2002). What makes one able? The formation of pupils' conceptions of academic ability. *International journal of early years education*, 10 (2), 121 – 135.

Räty, H.; Kasanen, K.; Kiiskinen, J. & Nykky, M. (2004). Learning intelligence – Children's choices of the best pupils in the mother tongue and mathematics. *Social behavior and personality*, 32 (3), 303 – 312. Society for personality research.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Kouluterveyskysely. Haettu 17.5.2021 osoitteesta:

<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Sukupuolten tasa-arvo. Haettu 29.5.2021:

<https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/koulutus-ja-kasvatus/opintomenestys-ja-sukupuoli>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Koronavirus COVID-19. Haettu 17.5.2021 osoitteesta:

<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19>

Tilastokeskus (2007). Lapset lomaketutkimuksen vastaajina. Haettu 7.6.2021 osoitteesta: https://www.stat.fi/artikkelit/2007/art_2007-04-12_002.html?s=0

Tilastokeskus (2017). Koulutukseen hakeutuminen. Haettu 9.6.2021 osoitteesta: https://www.tilastokeskus.fi/til/khak/2017/khak_2017_2018-12-13_tie_001_fi.html

Tilastokeskus (2021). Koulutuksen keskeyttäminen. Haettu 29.5.2021 osoitteesta: <https://tilastokeskus.fi/til/kkesk/index.html>

Vainikainen, M-P. & Hautamäki, J. (2018). Selittääkö yrittäminen oppilaiden osaamisessa havaittuja ryhmäeroja? Itsearvioitu yrittäminen, investoitu työaika ja osaamiserot lokitietoanalyysin valossa. *Psykologia*, 53 (02-03), 152–165.

Vasalampi, K.; Pakarinen, E.; Torppa, M.; Viljaranta, J.; Lerkkänen, M-K. & Poikkeus, A-M. (2020). Classroom effect on primary school students' self-concept in literacy and mathematics. *European journal of psychology of education*, 35 (3), 625-646.

Venhe, N. (2019). Pieni lapsi oppii vieraan kielen mutkattomasti. *Koulutus- ja oppimisympäristöt, Kielet ja kulttuurit*. Haettu 5.6.2021 osoitteesta:

<https://www.uef.fi/fi/artikkeli/pieni-lapsi-oppii-vieraan-kielen-mutkattomasti>

Vettenranta, J.; Hiltunen, J.; Nissinen, K.; Puhakka, E. & Rautopuro, J. (2016). Lapsuudesta eväät oppimiseen – Neljännen luokan oppilaiden matematiikan ja luonnontieteiden osaaminen. Kansainvälinen TIMSS-tutkimus Suomessa. Koulutuksen tutkimuslaitos: Jyväskylä.

Vettenranta, J.; Hiltunen, J.; Kotila, J.; Lehtola, P.; Nissinen, K.; Puhakka, E.; Pulkkinen, J. & Ström, A. (2020). Perustaidoista vauhtia koulutielle - Neljännen luokan oppilaiden matematiikan ja luonnontieteiden osaaminen. Kansainvälinen TIMSS 2019 -tutkimus Suomessa. Koulutuksen tutkimuslaitos: Jyväskylä.

Xiang, P.; McBride, R.; Guan, J. & Solmon, M. (2003). Children's Motivation in Elementary Physical Education: An Expectancy-Value Model of Achievement Choice. *Research quarterly for exercise and sport*, 74 (1), 25-35.

Liitteet

Liite 1

Kyselylomake

* Pakollinen

OHJE: Valitse mielestäsi sopivin vaihtoehto. Valitse vain yksi vaihtoehtoista, ellei toisin pyydetä. Vastaa jokaiseen kysymykseen. Tämä ei ole koe, joten ei ole olemassa oikeita tai väärä vastauksia.

1

Oletko *

- tyttö
- poika
- muu

2

Viime keväänä koulunkäynti oli monelle erilaista koronaviruksen vuoksi. Valitse seuraavista vaihtoehto, joka kuvaa sinun elämäsi tuolloin. *

- Olin kotona etäkoulussa
- Kävin koulussa koko ajan
- Olin osan ajasta kotona ja osan koulussa

3

Miltä koulunkäynti tuntui viime keväänä? *

4

Valitse mielestäsi sopivin vaihtoehto. *

	Ei kuvaa minua	Kuvaa minua vähän	Siltä väliltä	Kuvaa minua melko paljon	Kuvaa minua hyvin
Tykkään oppia uusia asioita koulussa	☐	☐	☐	☐	☐
Olen hyvä liikunnassa	☐	☐	☐	☐	☐
Viihdyn hyvin koulussa	☐	☐	☐	☐	☐
Olen hyvä äidinkielessä	☐	☐	☐	☐	☐
Olen hyvä ottamaan toiset huomioon	☐	☐	☐	☐	☐
Olen hyvä englannin kielessä	☐	☐	☐	☐	☐
Olen hyvä kuvaamataidossa	☐	☐	☐	☐	☐
Olen hyvä toisten auttamisessa	☐	☐	☐	☐	☐
Olen hyvä uusien ideoiden keksimisessä	☐	☐	☐	☐	☐
Olen hyvä musiikissa	☐	☐	☐	☐	☐
Olen hyvä matematiikassa	☐	☐	☐	☐	☐
Olen hyvä käsitöissä	☐	☐	☐	☐	☐
Mielestäni kouluun on mukava tulla	☐	☐	☐	☐	☐

Miten tärkeää sinun mielestäsi on osata seuraavia taitoja?

Valitse mielestäsi sopiva määrä tähtiä.

1 tähti = en pidä tärkeänä

2 tähteä = pidän vähän tärkeänä

3 tähteä = pidän jonkin verran tärkeänä

4 tähteä = pidän melko tärkeänä

5 tähteä = pidän todella tärkeänä

5

matematiikka *

6

uusien ideoiden keksiminen *

7

musiikki *

8

englannin kieli *

9

liikunta *

10

toisten huomioon ottaminen *

11

käsityöt *

12

toisten auttaminen *

13

äidinkieli *

14

kuvaamataito *

Kuinka tärkeänä uskot opettajasi pitävän seuraavia taitoja?

Valitse mielestäsi sopiva määrä tähtiä.

- 1 tähti = ei pidä tärkeänä
- 2 tähteä = pitää vähän tärkeänä
- 3 tähteä = pitää jonkin verran tärkeänä
- 4 tähteä = pitää melko tärkeänä
- 5 tähteä = pitää todella tärkeänä

15

äidinkieli *

16

toisten huomioon ottaminen *

17

liikunta *

18

matematiikka *

19

toisten auttaminen *

20

kuvaamataito *

21

englannin kieli *

22

musiikki *

23

uusien ideoiden keksiminen *

24

käsityöt *

Vastaa seuraaviin kysymyksiin omin sanoin.

25

Jos opettajaltasi kysytään missä olet hyvä, hän luultavasti vastaisi: *

26

Missä olet luokkatovereidesi mielestä taitava? *

27

Onko koulussa jokin oppiaine josta et pidä ja miksi? *

28

Mitä taitoja on mielestäsi tärkeää osata ja miksi? *

29

Mitä taitoja arvostat ja miksi? *

30

Kumpaa arvostat enemmän? Valitse yksi vaihtoehtoista. *

- yrittämistä
- osaamista
- molemmat yhtä tärkeitä

31

Kumpi on tärkeämpää koulussa? Valitse yksi vaihtoehtoista. *

- sinnikäs yrittäminen
- hyvä koulumenestys
- molemmat yhtä tärkeitä

32

Mikä auttaa sinua viihtymään koulussa? Valitse yksi tai useampi vaihtoehto. Voit myös halutessasi lisätä oman vaihtoehdon kohtaan "muu". *

- 1. opettajan antama hyvä palaute
- 2. saamani hyvät arvioinnit
- 3. kannustavat luokkatoverit
- 4. kun onnistun ilahduttamaan muita
- 5. kun muut kehuvat minua
- 6. uuden oppiminen
- 7. kun koen, että onnistun

Muu

33

Mitkä edellisistä asioista auttavat sinua viihtymään koulussa eniten ja miksi? *

Hienoa, olet jaksanut vastata hyvin! Seuraavaksi lähdetään vuorikiipeilemään :)

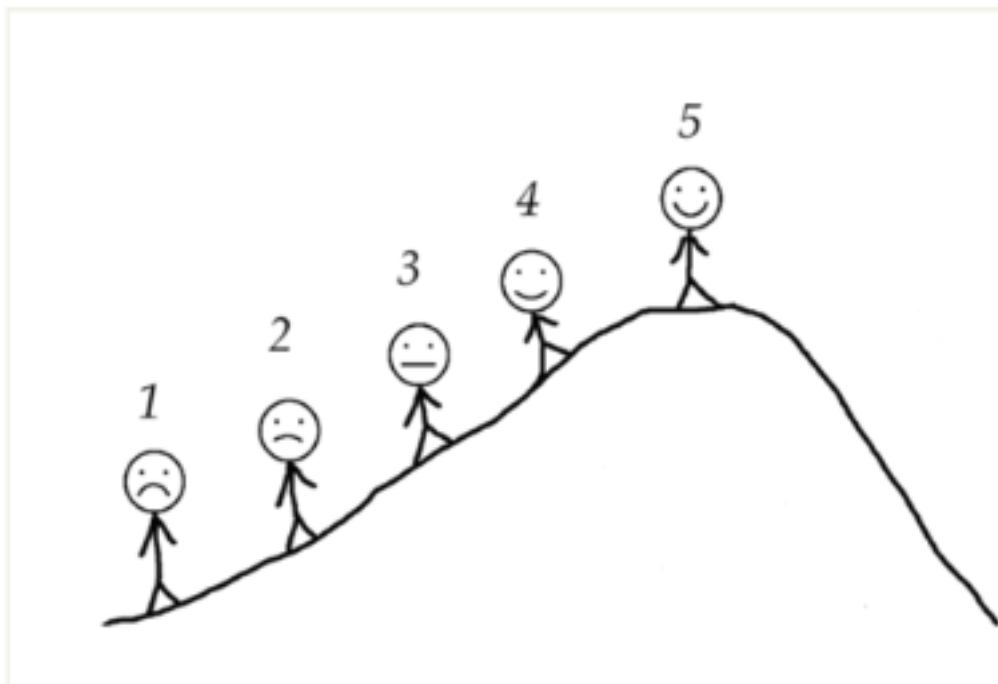
34

Mitä taitoa sinä pidät kaikkein tärkeimpänä ja miksi? *

35

Ajattele äsken valitsemaasi tärkeintä taitoa ja mieti, kuinka taitava mielestäsi olet sinä. Mikä kuvan vuorikiipeilijöistä sinä olisit, jos:

- 1= en ole vielä aloittanut kiipeämään
- 2= olen matkan alkuvaiheessa
- 3= olen puolessa välissä matkaa
- 4= olen melkein perillä
- 5= olen vuoren huipulla *

vuorikiipeilijä 1 vuorikiipeilijä 2 vuorikiipeilijä 3 vuorikiipeilijä 4 vuorikiipeilijä 5

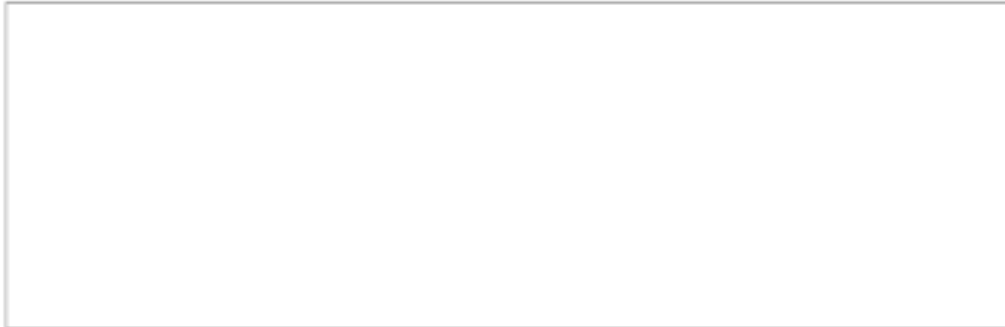
36

Miksi valitsit juuri kyseisen vuorikiipeilijän? *

Kertomus koulupäivästä

37

Keksi tarina, jossa kuvaat mukavaa päivää koulussa. Kerro mitä päivän aikana tapahtuu ja mikä saa sinut hyvälle mielelle koulussa. *

Mahtavaa, pääsit lomakkeen loppuun! Vastauksesi ovat meille tärkeitä.

Painathan vielä lopuksi "Lähetä". Kiitos! 🙏

Tämä ei ole Microsoftin luomaa tai suosittelemaa sisältöä. Lähettämäsi tiedot lähetetään lomakkeen omistajalle.

Microsoft Forms

Liite 2. Huoltajille Wilma -järjestelmän kautta lähetetty suostumuslomake

Suostumus tutkimukseen

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO PSYKOLOGIAN OPPIAINE

KOULUTUTKIMUS

Joensuussa 08.12.2020

Hyvät neljäs luokan oppilaiden huoltajat!

Olemme psykologian maisterivaiheen opiskelijoita Itä-Suomen yliopistossa. Teemme lukuvuoden 2020–2021 aikana pro gradu –tutkielmaa, jonka tarkoituksena on tutkia neljäs luokan oppilaiden ajatuksia osaamisesta koulussa, painottaen osaamiseen liittyviä arvostuksia sekä koetun osaamisen mahdollista yhteyttä kouluviihtyvyyteen.

Olemme saaneet suostumuksen tutkimuksen toteuttamiselle Joensuun koulutusjohtajalta, valittujen koulujen rehtoreilta sekä valittujen nelosluokkien opettajilta. Yksi kyseisistä luokista on huollettavanne luokka. Keräämme tutkimusaineiston itse kehittelemällämme sähköisellä kyselylomakkeella, joka kaikkien oppilaiden on tarkoitus täyttää samanaikaisesti koulussa oppitunnin aikana. Aineistonkeruu on siis osa koulun normaalia arkea ja toimintaa. Suunnittelemamme aikataulun mukaan kyselylomakkeisiin vastaaminen tapahtuu joulukuun 2020 aikana. Kyselylomakkeeseen vastaaminen ei vaadi minkäänlaista valmistautumista etukäteen, ja opettaja ohjeistaa oppilaat kyselylomakkeen täyttöön.

Jokainen luokan oppilas täyttää kyselylomakkeen, mutta itse tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista, joten otamme tutkimukseemme mukaan vain ne vastaukset, joihin olemme saaneet sekä huoltajan että oppilaan suostumuksen. Tutkimuksessa kerätty tieto on luottamuksellista ja vain pro gradun tekijöiden sekä Itä-Suomen yliopiston pro gradu -ohjaajan (yliopistonlehtori Kati Kasanen) käytössä. Kyselylomakkeisiin vastaaminen tapahtuu niin, ettei vastaajia voi tunnistaa. Oppilaiden nimiä ei kirjata ylös missään tutkimuksen vaiheessa, eivätkä oppilaiden nimet tule tutkijoiden tietoon. Tutkimuksessa tai tulosten raportoinnissa ei tuoda esille kouluun, luokkaan, opettajiin tai oppilaisiin liittyviä tunnistetietoja, joten niitä ei voi tutkimuksesta tunnistaa. Kerätty aineisto arkistoidaan sähköisessä muodossa Itä-Suomen yliopiston kasvatustieteiden ja psykologian osaston psykologian oppiaineeseen mahdollista jatkotutkimusta varten.

Mikäli ette halua huollettavanne osallistuvan pro gradu -tutkimukseemme, pyydämme teitä ystävällisesti ottamaan yhteyttä viimeistään 15.12.2020 Nana Monoseen tai Irene Toivolaan.

Kerromme myös mielellämme tutkimuksesta lisätietoja niin halutessanne.

Yhteistyöterveisin,

Nana Mononen (nanam@student.uef.fi)

Irene Toivola (irent@student.uef.fi)

Kati Kasanen, yliopistonlehtori (kati.kasanen@uef.fi)

Tietosuojaliite:

Henkilötietojen käsittely tutkimuksessa: henkilötietoja ei kerätä tai käsitellä missään tutkimuksen vaiheessa, joten vastaajat pysyvät täysin tunnistamattomina.

Kyselylomakkeen sähköinen alusta on Microsoft Forms. Näin ollen kyselylomakkeen vastaukset siirtyvät Microsoftin omistamaan pilvipalveluun EU:n ulkopuolelle. Kyselylomake tietoineen poistetaan toimestamme sen jälkeen, kun tiedot on siirretty osaksi tutkimusaineistoa.

Liite 3.

Opettajien ohjeistus, joka sisältyi osaksi aineistonkeruuseen opastavaa sähköpostia

Tässä on tutkimuksen toteuttamiseen liittyvää ohjeistusta, jonka toivomme teidän kertovan oppilaille ennen tutkimusta:

- Oppilaille on hyvä painottaa, että kyseessä ei ole koe, eikä ole olemassa oikeita tai vääriä vastauksia
- Oppilaille on kerrottava, että kukaan ei saa tietää mitkä vastaukset ovat kenenkin, eli kukaan ei tule tietämään toistensa vastauksia
- Jokaiseen kysymykseen vastataan
- Jos lomakkeen täyttämisen ilmenee ongelmia, voi opettajalta kysyä apua (esim. teknisissä pulmissa, tai jos ei ymmärrä tehtävää)
- Muuten tutkimuksen aikana hiljaisuus
- Lomakkeeseen vastaamiseen saa käyttää niin paljon aikaa kuin tarvitsee (tai niin paljon, kuin se teidän aikataulunne sallimissa rajoissa on mahdollista)
- Heidän vastauksensa ovat meille tärkeitä, ja kiitämme oppilaita siitä, että he auttavat meitä tutkimuksessamme!

Ja vielä muutama käytännön seikka:

- Kaikki saman luokan oppilaat tekevät yhtä aikaa (rinnakkaisluokat voivat tehdä toki eri aikaan, mutta mielellään melko lähekkäisinä ajankohtina)
- Oppilaita on kannustettava keskittymään vastaamiseen, jotta he eivät kiirehtisi lomakkeen läpi
- Olisi hyvä, jos opettajana seuraisitte tilannetta, ja voisitte auttaa mahdollisissa pulmissa oppilaita, esimerkiksi auttamalla ymmärtämään kysymyksen, kuitenkin vaikuttamatta heidän vastauksiinsa
- Oppilaiden on käytettävä vastaamiseen vähintään 20 min, jotta he malttaisivat keskittyä, vaikka kaveri olisi jo valmis
  - Kun lomakkeeseen on vastattu, voitte toimia parhaaksi näkemällänne tavalla; saako luokasta poistua 20 min jälkeen, vai tekevätkö muita koulutehtäviä jne. Kuitenkin niin, että jokainen saa rauhassa käyttää pidemmän ajan vastaamiseen, jos on tarvis

Liite 4. "Miten tärkeää sinun mielestäsi on osata seuraavia taitoja?" -osion koontia kahden riippumattoman otoksen t-testin tuloksista tyttöjen ja poikien keskiarvovertailussa. Keskiarvo sukupuolittain on taulukossa numerokoodein, jossa 1= tytöt ja 2= pojat.

taito	keskiarvo sukupuolittain	t-arvo	vapausasteet	p-arvo	d-arvo, eli efektikoko
liikunta	1= 4.43 2= 4.60	-.979	70	.331	-.234
toisten huomioon ottaminen	1= 4.70 2= 4.38	2.036	68.700	.046	.470
toisten auttaminen	1= 4.57 2= 4.24	1.643	70	.105	.393
matematiikka	1= 4.07 2= 4.31	-1.108	70	.272	-.265
englannin kieli	1= 4.33 2= 4.10	.930	70	.356	.222
käsityöt	1= 4.07 2= 4.12	-.259	70	.797	-.062
äidinkieli	1= 4.23 2= 3.93	1.239	70	.220	.296
kuvaamataito	1= 4.27 2= 3.88	1.943	70	.056	.464
uusien ideoiden keksiminen	1= 3.97 2= 3.98	-.044	70	.965	-.010
musiikki	1= 3.97 2= 3.76	.841	70	.403	.201

Liite 5. "Miten tärkeää sinun mielestäsi on osata seuraavia taitoja?" -osion koontia kahden riippumattoman otoksen t-testin tuloksista Koulujen A ja B keskiarvovertailussa. Keskiarvo kouluittain on taulukossa kirjainkoodein, jossa A= Koulu A ja B= Koulu B.

taito	keskiarvo kouluittain	t-arvo	vapausasteet	p-arvo	d-arvo, eli efektikoko
liikunta	A= 4.61 B= 4.43	1.097	74	.276	.257
toisten huomioon ottaminen	A= 4.70 B= 4.23	2.766	43.825	.008	.713
toisten auttaminen	A= 4.61 B= 4.00	3.256	74	.002	.764
matematiikka	A= 4.46 B= 3.83	2.960	74	.004	.695
englannin kieli	A= 4.54 B= 3.67	3.513	44.677	.001	.901
käsityöt	A= 4.37 B= 3.70	3.323	43.461	.002	.858
äidinkieli	A= 4.35 B= 3.63	2.836	42.336	.007	.738
kuvaamataito	A= 4.22 B= 3.70	2.734	74	.008	.642
uusien ideoiden keksiminen	A= 4.24 B= 3.57	3.094	42.506	.003	.804
musiikki	A= 4.26 B= 3.30	4.183	44.386	<.001	1.075

Liite 6. Koettua osaamista kartoittaneen Likert -väittämöosion tuloksia kahden riippumattoman otoksen t-testillä sukupuolittain. Keskiarvo sukupuolittain on taulukossa numerokoodein, jossa 1= tytöt ja 2= pojat.

Väittämä	keskiarvo su- kupuolittain	t-arvo	vapausasteet	p-arvo	d-arvo, eli efektikoko
Olen hyvä liikun- nassa	1= 4.33 2= 4.43	-.497	70	.621	-.119
Olen hyvä käsi- töissä	1= 4.60 2= 4.17	2.368	70	.021	.566
Olen hyvä otta- maan toiset huo- mioon	1= 4.30 2= 3.93	1.895	70	.062	.453
Olen hyvä kuvaa- mataidossa	1= 4.43 2= 3.86	2.895	70	.005	.692
Olen hyvä musii- kissa	1= 4.27 2= 3.69	2.585	70	.012	.618
Olen hyvä toisten auttamisessa	1= 4.30 2= 3.64	3.580	68.875	<.001	.794
Olen hyvä mate- matiikassa	1= 3.60 2= 4.05	-1.761	70	.083	-.421
Olen hyvä englan- nin kielessä	1= 4.07 2= 3.69	1.397	70	.167	.334
Olen hyvä äidin- kielessä	1= 3.83 2= 3.62	.896	70	.373	.214
Olen hyvä uusien ideoiden keksimi- sessä	1= 3.93 2= 3.52	1.685	70	.096	.403

Liite 7. Koettua osaamista kartoittaneen Likert -väittämöosion tuloksia kahden riippumattoman otoksen t-testillä Koulujen A ja B keskiarvovertailussa. Keskiarvo kouluittain on taulukossa kirjainkoodein, jossa A= Koulu A ja B= Koulu B.

Väittämä	keskiarvo kouluittain	t-arvo	vapausasteet	p-arvo	d-arvo, eli efektikoko
Olen hyvä liikunnassa	A= 4.63 B= 4.07	2.937	42.945	.005	.761
Olen hyvä käsitöissä	A= 4.54 B= 4.00	3.173	74	.002	.745
Olen hyvä otta- maan toiset hu- mioon	A= 4.30 B= 3.70	3.265	74	.002	.766
Olen hyvä kuvaa- mataidossa	A= 4.17 B= 3.87	1.407	74	.164	.330
Olen hyvä musii- kissa	A= 4.26 B= 3.43	3.975	74	<.001	.933
Olen hyvä toisten auttamisessa	A= 3.98 B= 3.67	1.432	74	.156	.336
Olen hyvä mate- matiikassa	A= 4.17 B= 3.27	3.707	74	<.001	.870
Olen hyvä englan- nin kielessä	A= 4.07 B= 3.33	2.593	44.541	.013	.666
Olen hyvä äidin- kielessä	A= 3.91 B= 3.30	2.567	49.837	.013	.640
Olen hyvä uusien ideoiden keksimi- sessä	A= 3.80 B= 3.40	1.613	74	.111	.379